अनुक्रमणिका

अ.नं.	पान	नांव
१)	१)	अनुक्रमणिका
२)	२)	पोवाडा चाली, [illegible] व नमुने माहितीसाठी
३)	४)	आहीरी नमन
४)	५)	बिहारचा सूड पोवाडा
५)	१४)	नक्षलवादीचा मुकाबला पोवाडा
६)	२१)	मुजरा घ्या महाराजा, छत्रपती
७)	२२)	कलकत्याचे हत्याकांड पोवाडा
८)	३०)	लो. बाळ गंगाधर टिळक पोवाडा
९)	३८)	आझाद हिंद (सुभाषचंद्र बोस) पोवाडा
१०)	४४)	जय हो छत्रपती (मुजरा)
११)	४५)	क्रांतीसिंह नाना पाटील पोवाडा
१२)	५४)	तोच हिंदुस्तान का हा?
१३)	५५)	महाराष्ट्राचा संपूर्ण पोवाडा
१४)	६२)	सांगा कधी होणार छत्रपती
१५)	६३)	बकासूर (आधुनिक) पोवाडा
१६)	६८)	बंगालची उपासमार

अ.नं.

चाल क्रमांक — ॥ उदाहरण [illegible] ॥

चाल १ (लो) — त्या दैत्य हिरण्यकश्यपू [illegible] [illegible], [illegible], शिवाजीनं
तसा अफझुलखानास, [illegible] [illegible] [illegible] दिल्लीस,
भवानी आई साह्य [illegible] ॥

चाल क्रं. २ — गंगाधरराव [illegible], [illegible] इंद्र [illegible] ॥

चाल क्र. ३ — शिव होईल [illegible] [illegible] [illegible] ॥

चाल क्र. ४ (लगट) — जिजाऊनं [illegible], [illegible], [illegible]
आपल्या मनाला, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] ॥

चाल क्र. ५ — शाहिस्तेखानाची [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], बोटे तोडून [illegible] [illegible], [illegible] पार होऊन,
पुढे सोडून गेला [illegible] ॥

चाल क्र. ६ (कराव नं. १) — त्याच घडी [illegible] [illegible], [illegible] देऊन [illegible],
करून मुजरा [illegible], [illegible] मुसलमान, शिंदे, होळकर
[illegible] तख्तपती, [illegible] [illegible] ॥

कराव नं. २ — इंग्रज [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible],
स्त्रीयां आणि पुरुषास, [illegible] [illegible], "तुम हमको खून दो,
मैं तुमको आझादी दूंगा", [illegible] देशको [illegible], स्वातंत्र्य
देईन मिळवून ॥

कराव नं. ३ — स्वच्छ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], जटल्या
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]; —

कराव नं. ४ — पाहून [illegible] [illegible], [illegible], [illegible],
[illegible] [illegible] ॥ [illegible] ॥

कराव क्र. ५ — आम्हीच खरे मुसलमान, [illegible], आम्ही इस्लाम, धर्माचे आण,
[illegible] आण, [illegible] [illegible] [illegible]-सलाम ॥

कराव क्र. ६ — इतक्यात [illegible], [illegible], [illegible] ॥

चाल क्रमांक भेदीक क्र. १ — पश्चिमेस [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] देऊन त्यांच्या साह्याला ॥

भेदीक क्र. २ — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible] दुष्टांत ॥

भेदीक क्र. ३ — [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ॥

चाल क्रमांक ८ (झंगाडी) — [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], —

चाल क्रमांक	॥ उदाहरणा दाखल चाली ॥
चाल क्रमांक ९) भेदीक	मग आबा पुरंदरे वीर, त्यांचे उत्तर, या हुकूम आम्हीं तय्यार ॥
चाल क्र. ७ भेदीक	संताजी, धनाजी वीर शिराळी चतुर खंडो बल्लाळ, असे वीर चालले बरोबर ॥
चाल क्रमांक ९)	रायगडच्या किल्ल्याला वेढा बसला जेव्हां, मी होतो किल्ल्यावर तेव्हां ॥
चाल क्रमांक १०)	(गिलच्याची) तात्या टोपी होता महाशूर लढाईत योद्धा कसलेला ॥ जी ॥
चाल क्रमांक १३).	हे लग्न नव्हे विघ्न आले राजा माझें मरण, येराया ये धांऊन ॥
चाल क्रमांक १४)	(पाळण्याची) जिजा जिजाबाई आज देते आहे, जोजारे जीजा लवकरी ॥
चा. क्र. १५)	(पाळण्याची) हालवीते [illegible], कुलदीप राय, रेशमाची दोरी,
	जोजारे जोजा बाळ बारी ॥
क्रमांक १५)	नहीं रखना, नहीं रखना, सरकार आलीना नहीं रखना ॥
क्रमांक १७)	(पाळण्याची) ऐकता पतीची वाणी, गंगांचे जेम ये भरजी ॥
क्रमांक १८)	(पद) जब तुमही बजे आवाज, सईया अरमान, करते बैठे, फिर तुम कैसे मरहते ॥
क्रमांक १९)	(पद) धांवत येई सख्या, यदुराया ॥
क्रमांक २०)	(पद) नादान! असो धिक्कार, धू! तुमची माय सांगार ॥
क्रमांक २१)	(पद) भाव धरावें, आपुलासा देव करावे ॥
क्रमांक २२)	(पद) मुजरा इसा महाराज, छत्रपती ॥
क्रमांक २३)	(पद) दूर हटो! दूर हटो ऐ दुनियावालो, हिंदुस्थान हमारा है ॥
क्रमांक २४)	(पद) धांव पांव तू सख्या श्रीहरी — ॥
क्रमांक २५)	(पद) तुम्हीं कसले हिंदू, अंधू-अंधू
क्रमांक २६)	(पद) मन शुद्ध तुझं हाय रक्षुया पुरेसी मोलाची, तूं चल रगड्या तुला आता —— ॥
चाल क्रमांक १ अ.	मग तुरुंगाधिकाऱ्यां भेटून, लांच देऊन, येतले वडा वारून, होयीली त्याची योग्य बडदास्त, मनीं म्हटें खलर जाईन, दोन शब्द त्यांसी बोलीन, आंतवीन चिता डोळांभर पाहून ॥
चाल क्रमांक ७ (भे. क्र. ४)	हां हां म्हणतां सर्व नारिकेयां, अकार पडलया, जमल्या लाठ्या,
	साधूंच्या भेवतीं, साधूच्या भेवतीं ॥ हां, हां, जी, जी ॥
चा. क्र. १९ भेदीक नं. ५	चिरतवावरती फुंकर घालतां जी नवनीं विझतो, पहिल्याहून अधिक प्रखर होतो, तोडला तरी जरा दुप्पट जोमानें वाढतो ॥ हां जी रं जी रं है ॥
चा. क्र. २७)	पहा पंढरपूर नगरी, गोपाळपुरी, दामू शेटी राहतो वस्तीला, पांडुरंगाची भक्ती त्याला ॥
चाल क्र. ७ भेदीक ५	घेऊन संग सय्यद बंडा, दावल्या शिवाजीला दंडा, बांधी हातामध्यें गंडा, अफझलखान /
चा. क्र. २६)	अन्न (अन्न) वारं जिया तडफडती बंगाली बंधू, स्वर्ग — त्यांस कां वंदू, हां ॥
चा. क्र. ७ भेदीक ७)	खेडोपाडी मोगलाबाजार, माजला बकासूर —— त्यांच कुचपत हाहो बकासूर होऊनि /
चा. क्र. ११)	ओं नमो शारदापते, ओं गणपते, पार्वतीपुत्रा, वंदुनी चरण आधी तुझे धरितो कथासूत्रा ॥
चा. क्र. १२)	प्रिय पुत्राचे प्रेत पाहुनी शोकाकुल झाली माता। रवंडोजी गायत्र रवळबळ ग्यालैसं ॥

॥ श्री ॥

॥ शाहिरी नमन ॥ कवी :- बाल शाहीर र. द. दीक्षित ॥

ॐ नमो शारदापते, नमो गणपते, पार्वतीपुत्रा ।
वंदुनी चरण आधी तुझे, धरितो कथासूत्रा ॥
गुरुमूर्ती दिगंबर स्वामी, त्रैलोक्य नाथा, दत्ता अवधूता ।
घ्या अजाण बालका नाना शरणागता ॥
फुरवी ना! काव्याचा छंद, शास्त्र नाटिकांद, साधण्याकरितां ।
द्या ज्ञानी, युक्ती आणि बुद्धी, मागतो मी आतां ॥
उतरलो मी रणांगणी, सिंह गर्जनी, धाडजी शाहिरी, राखी आज रंगा ।
डफ, झांज, तुणतुणे साज, बांधितो चंगा ॥
यापुढे स्वामी जयराम, कृष्ण, आणि राम-दास ठाकुरांना, ज्ञाननाथांना ।
आनंदमूर्ती-रघुनाथ, तुकोबा स्वामी, त्यांच्या चरणां ॥
आतां नमीन राष्ट्रसिंहांना, वीरसिंहांना, वीरपुरुषांना ।
राणाप्रताप, पृथ्वीराजवीर, शिवाजी रणधीर, छत्रपती यांना ॥
पालकर वीर नेताजी, बाजी रघुनाजी, मुरारबाजींना ।
(२) घोरपडे संताजी शूर, खंडो बल्लाळ, वीरांचे चरणां ॥
संभाजी, राजारामांना, धनाजी जाधवांना, शूर वीरांना ।
(१) तो सिंहगडाचा सिंह, तानाजी यांना ॥
शाहू छत्रपती आणि बाजी-राव, चिमाजी, पेशवे यांना ।
सर केला किल्ला वसईचा, त्यांच्या हो चरणां ॥
विश्वासराव, भाऊसाहेबांना, माधवरावांना, होळकर यांना ।
ग्वाल्हेरचे महादजी शिंदे, जनकोजी खंडे, पवार वीरांना ॥
शेवटचा पेशवा नाना, झाशीबाईंना, तात्या टोप्यांना, वासुदेवांना ।
ज्यांनी रणांगणी अर्पिले, आपुल्या प्राणा ॥
आतां नमीन देशभक्तांना :-
बाळ गंगाधर टिळकांना, लोकमान्यांना, सर्वमान्यांना ।
पंजाबी सिंह लालाजी, महात्मा गांधीजी, मोतीलालांना ॥
जवाहीर, सुभाषचंद्रांना, आझाद वीरांना, आझाद मौलांना ।
रामकृष्ण परमहंसांना, विवेकानंदांना, ठाकुर चरणां ॥
हिंदुराष्ट्राधिपती वीर, तात्याराव धीर, सावरकरांना ।
आगरकर, मुंजे डॉक्टर, आणि हेडगेवार, गोळवलकरांना ॥

॥ नमन ॥

मग नमीन क्रांतिवीरांना, क्रांतिवीरांना, क्रांतिवीरांना ।
भगतसिंग, गुरु, सुखदेव, ऊधमसिंगांना ॥
मग नमीन क्रांती आहीरांना, आहीर वीरांना, क्रांती आहीरांना ।
ज्यांनी ठेवा कृपेचे छत्र, जिंकली धरणी ॥
अज्ञान दीन बंधूंना, यांनी कळपांना, देशाची सेवा ।
यासाठी घेतला जन्मी, आहीरी बाणा ॥
यांनी सांडिल्या घोर विभूतींना, राष्ट्रभक्तांना, देशभक्तांना ।
आहीरी मुजरे मी करितो, स्वीकारा त्यांना ॥
शेवटी गौतम बुद्धांना, गुरु सकलांना, माता-पितयांना, बंधू-भगिनींना ।
रघुवीर नमन हे करी, जीवाच्या भावांना ॥

मु. जुनाराजवाडा संस्थान जव्हार रजि ५८३८. जि. ठाणे.

सौ. ग.द. दीक्षित यांच्या स्वातंत्र्य श्री सावरकर या पुस्तकांत छापले आहे.

॥ [illegible] ॥

॥ पोवाडा :- बिहारचा सूड ॥

॥ कवी :- कै. श्रीशाहीर ग. ह. दीक्षित पिंपळीकर (सांगली) ॥

चाल १ ली) उद्धटाशी व्हावे उद्धट, धटासी धीट, खटासी खट, वचन सद्गुरुस्वामी रामदास, पाळुनी पोचले उच्च पदांस, बिहार हिंदु हे हिंद-भू दास ॥ हो० ॥

चाल २ री) नवखालीस लीग गुंडानी पाच सहा हजार, कापले निरपराध हिंदु तेथें साचार, त्याचा सूड घेतला स्थानिकांनी धरुन तलवार, भलवार, भरतपूर जार, शौर्य अपार, करुन काटाकाट, दाविती सागर ॥

चाल १ ली) सरहद्दीवरीच पाकिस्तान, एकटी मुसलमान, औरंधाला जाण, ठेवला नाहीं आपुल्या जातीं, तीच लाट आली बिहार प्रांती, तयांचीच गाती आज कीर्ती ॥

शेतांच्या राशी अनिवार, गंगेनुनी थोर, वाहती संथार, पाहून सागराने अर्ज केला खास, आपुल्या प्रिय पत्नी गंगेला खास, वसत तव झुंड सदा समयांस ॥

चाल २ री)
असतांना आज कां दिसते, लाडके प्रिये गं लाल ॥
आहे कोण तव काळ, तें देय सारे बोलाल ॥
तव शरीरीं घाण कां येते ! । असतांनू सदा निर्मळ ॥

चाल क्र. (?) १८)
ऐकतां पतीची वाणी, गंगेचे नेत्र ये भरुनी ॥
घळघळां अश्रू गाळोनी, बोलली अती करुणीं ॥
ही माझी स्थिती दीनवाणी, मळीया आणावी ध्यानीं ॥

(चाल १८) अंतरा
॥ माझ्या काहीं वसलेल्या खास ॥ त्या कलकत्ता शहरांस ॥
॥ लीग गुंडानीं समयांस ॥

क्र. चाल पो. १८) माझी बाळें पाहा नरेशी, मजमध्यें दिली फेकुनी ॥

चाल ३ री)
म्हणुनीच घाण मम अंगीं येतसे बाई ॥
त्यांनीच लीग गुंडांनीं स्त्रियांना पण ही ॥
जबरीनें भोगुनी फेकलेल्या त्या ठायीं ॥
हिंदूंनी घेतला सूड त्याचा बघ तोही ॥
दाढीवाला कापला गर्जुन भवानी आई ॥
पण एकमात्र त्यांनी नीती सोडली नाहीं ॥
त्यांच्यासारखा अत्याचार नाहीं केला एकही ॥
नाहीं भ्रष्टविली मुस्लीम भगीनीला पाही ॥
ही सारी हिंदु धर्माची खरी पुण्याई ॥

(चौक १ ला चालू)

चाल(ली) मुस्लीम बाळांच्या आणि, स्त्रियांच्या त्यांनी, अशुद्ध रक्तानी,
विटाळला जाहीं आपुला हात, हागीच कां कीर्ती सारे गातात,
हिंद-भू पवित्र या जगतांत ॥

लगत) प्र. ४) पण त्यांनी मात्र खरोखर, जबरदस्तीस जाऊन खवर, तेल वडाचं वांग्यावर, काढून घेतलं भरपूर, कांपले हिंदू पांच सहा हजार, त्यांचीच झोतं साधार, घेऊन आले इथवर, आलया मुक्ती जिथीर, याचं कारण ऐका बरोबर, आज हिंदमाता ती धीर, दिल्लीला बसली होऊन कैद साचार ॥ तिचा पुत्र लाल जवाहीर, वल्लभ भाई सरदार, एकापेक्षां एक रणधीर, गरुडासमान तेजस्वी पर, अहिंसेच्या मंत्राने झाले पुरे थंडगार ॥

चाल(ली) नातरी हिंदूना जाणा, लीग मुसलमान, कसपटासमान, फिर आड्वीं पत्नीत गणजा, फिर चिडियांका नाम जीना, कहांके लेते पाकिस्ताना ॥ १ ॥

×——————————×

॥ चौक २ रा ॥

चा.क्र.६ कटाव क्र. २ } बोले सागर गंगे जाई ओतं घेऊन जा, नको दुःख करूं जा, अशीच बिहार प्रांती जा, दारवील बिहारी हिंदूना, त्यांनी विचार केला जाहीं जा, तर मुक्ती देईन मी यांना ॥
धों धों धों धों करीत गर्जत चालली गंगामाई, प्रवाहाच्या उलट पाही, करुनी तेव्हां चपलाई, पोचली बिहार प्रांती, बदला खुनाला खून यावतीं, पटलिया अखील भारती ॥

चा.क्र.६ कटाव क्र. ५ } पवित्र ऐशा गंगामाईच्या भव्य घाटावर, नागरी स्त्रिया भरपूर ॥
येती जाती कुणी पाणी भरती पायीं तेंजुपूर, छुमछुम आवाज देती मधुर ॥
पाहती कां कुणी दुष्ट बुद्धीनं सुना लेकीवर, ठेविती वृद्ध स्त्रियां नजर ॥

चा.क्र.६ कटाव क्र. ३ } कुणी भस्माचे पट्टे ओढूनी, बसला कुणी जपमाळ धरोनी, लांब जटा त्या गळ्य बांधुनी, गोपीचंदाचे टिळे लावुनी, प्रातः संध्या करिती कोणी, बसले घाटावर जाव भरोनी, बुरजा बुरजावर ध्यान लावुनी ॥
मोठमोठ्या कुणी आरोळ्या देती, "जय गंगा मय्या" साद घालती, सुळकन पाण्यामध्यें शिरती, तरुण कुणीं जलक्रीडा करिती, बुरजावरुनी उड्या मारिती, मारोंकासवे गरकन फिरती, भव्य सुसरीही त्यांत विहरती, परुनी अंतरी थोडी भीती,

(चौक २ रा चालू)

चा.क्र.६ करावे ३ } मारे स्त्रियांचे पाय चुंबिती, घाटावर कुणी भांग वाटती, जयशंकर
अशी ग्वाही देती, जय भोलाचे चिलीम भरती, जांदत होतीतर्थे शंती,
नाहीं कुशंका कुणा होयेनी, तोंच प्रकार, कसा घडला भीषण घोर ॥
चाल(ले) उगवला बालरवी जेथ, उधळीत प्रभा, हांसत उभा, तोंच मेघानं करून
घाई, व्यापिल्या पहा दिशा दाही, म्हणती हे चिन्ह ठीक नाहीं ॥
भेदीक ३ वृध्द साधु एक उंची ज्याची असे सात फूट, गंगेच्या शांत प्रवाहात,
अर्घ्य द्यावया पाणी घेई जो वांकून ओंजळीत ॥
तोंच एका कोंवळ्या मुलाचे शीर तया हातीं, पाणीही लाल होते पुढतीं,
पाहुनिया फोडली किंकाळी आवरून घेती ॥
कोणी नीच दुरात्म्यानं केली म्हणे हत्या बाळाची, साधना केली नरकाची,
थू: थू: म्हणे अशी निष्ठूर करणी कोणा नीचाची ॥
चाल(७) भेदीक क्र. ४ हां! हां! म्हणता सर्व नारीया, प्रकार पहावया, जमल्या त्या ठायां,
साधुच्या भोंवतीं, साधुच्या भोंवतीं ॥ हांहां जिरं ॥
तोंच पवित्र गंगामाईनं, प्रगट होऊन, चमत्कार महान,
दावला सावतीं, दावला त्यावतीं ॥ हांहां जिरं ॥
चाल क्र.६ करावक्र.४) कपाळीचे कुंकू पुसलेले, जिच्या होयार, जिच्या वस्त्रावर,
रक्ताचे डाग खरोखर ॥
चोळीही जिची फाटून, गेली संपूर्ण, असे दर्शन,
देऊनी बोलली क्रोधानं ॥

॥ पद ॥ चाल

जब तुम्हरी बजे नादान, संध्या अस्नान, करते बैठे,
फिर कैसे तुम मरहहे ॥
खुबसुरती हिंदु औरतीया, होती है भ्रष्ट वो कितनी वहां
नवखालीमे, तबही ईधर तुम संध्या करते बैठे, फिर कैसे तुम मरहहे ॥
वहां कत्ल हिंदुकी होती है, खुनकी नदिया बहती है,
उसी खुनमे डुबडुबके तुम संध्या करते बैठे, फिर कैसे तुम मरहहे ॥
तुम शेरके बच्चे कहते है, अब बकरीके माफक डरते है,
छोड देव जपजाप्य ध्यान सब ये क्या करते बैठे, फिर कैसे तुम— ॥
चाल(ले) हे असे गंगेचे बोल, गेले हृदीं खोल, खरे बिनमोल, आतां
आगीचा भडका उडणार, बिहारला प्रलय काल होणार, पंढ!
कोण तोंच घेईल माघार ॥ २ ॥

X———X

॥ टांका ३ रा ॥

चाल(१ली) पुन्हां विचार केला गंगेनं, दुःख भीषण, स्त्रियांचे जाण, फक्त त्या स्त्रियांनाच कळणार, पुरुषांना सांगून काय होणार, ज्याची ती खूण त्याला पटणार ॥

अबलाही प्रसंगीं सबला, होती त्या बोला, कठीण समयाला, मांजरही करते व्याघ्र घाई, आणं नरडीचा घोट घेई, तिथं माणसाचा पाड कांई ॥

म्हणुनीया सर्व स्त्रियांना, करुन गर्जना, बोले त्या दीणां, पहा बायांनो माझा अवतार, पुन जादाज बजले साचार, तुम्हीं तरी करा कांहीं वीचार ॥

चाल २री)
पाहुनी उताणें स्थीला, पुसती तें कुंकू पायानीं ॥
माझेही कुंकू त्यापरी, पुसलेले दिसतें अजुनी ॥
यापेक्षां अवकार भीषण, सांगते सत्य घ्या ध्यानीं ॥

चाल ३री)
दुष्टानीं स्त्रियांच्या चोळ्याही फाडिल्या ॥
घालुनी हात कुडयाला, नागव्या केल्या ॥
भर रस्त्यांत जबरीनं हिंदू स्त्रियां भोगिल्या ॥
स्त्रियां देखत नवऱ्यांच्या माना त्यानीं कापल्या ॥
आंतड्याच्या दोरा काढून बाहेर फेकल्या ॥

कवन) चाल क्रं. ४) रक्ताचे डाग ते लाल, वस्त्रांवर माझ्या अजुनी तुम्हां दिसतील ॥
याशिवाय घ्यावं ऐकून, एक कोवळं बालक छान, लीगच्या एका गुंडानं, आईपासून घेतलं हिसकून, तंवा त्याचे कराया रक्षण, बचड्यास्तव जैं वाघीण, कीं चिडलेली नागीण, तशी धांवली माता वेगानं, विजेसम अंगावर पडली त्याच्या कडाडून ॥
तों तिकडं दुसऱ्या गुंडानं, नवऱ्याची शेंडी हिसडून, जमिनीवर पाडलं जोरानं, आणि ठार करण्या वेगानं, तलवार काढली खवळून, पहा प्रसंग कसा दारुण, आधीं पतीचे कीं पुत्राचे करणें रक्षण ॥

चाल) क्रमांक ३)
डावीकडे आड उजवीकडे वीहीर ती जाण, काय करावें त्या सतीनं ॥
डोईवरी गळफांस खाली जहरी नागीण, काय ——— ॥
पोटच्या गोळ्याचे कीं पतीचे पहावे तें मरण, काय ——— ॥
पती हाच देव हे हिंदू स्त्रियांचे भूषण, काय ——— ॥

॥ चौक ३ रा (चालू) ॥

चालीली) करुनियां विचार एकदिलानं, काळमुखी जाणं, बाळ सोडून,
पती रक्षणार्थ धांवे अबला, जरी ती नेमांगणी चपला,
धन्य हा भारत देश आपुला ॥

कटाव) पण दगा दिला दैवानं, करा दिला ध्याहो ऐकून, मध्येंच
चा. प्र. ४
तिसऱ्या गुंडानं, पायांत पाय घालून, जमिनीवर उताणी
पाडून, भोगावी तिला जबरीनं, असा विचार मनाशीं करून,
त्यावेळी पतीव्रतेनं, त्या शूर हिंदू अबलेनं, सरकून प्रसंगा-
वधान, कमरेचा जंबिया काढून, केला वार गुंडावर
दिले उडवून स्यपाईनं ॥

चालीली) धनामध्यें उत्तम धन, त्यांत स्त्रीधन, पातीव्रत्य जाण,
म्हणून राहिला पवित्र हिंदुस्थान, बायांनी सांगू कुणा रडगान,
हाक दिली महाराष्ट्राला छान ॥

चाल कोणाक १२) ॥ पद ॥ चाल:- धांवत येई सख्या, यदुराया ॥
घेई धांव आतां, महाराष्ट्रा, वाचीव आपुल्या कराल दंष्ट्रा ॥ ध्रु० ॥
दुष्ट यवन हे फार मातले, तूंच आजवरी यां आवरीलें,
दोन हात तें समरीं केले, तुजवीण कोण आतां ॥ १ ॥
शूर आमुचा जरी बंगाल, परी आज तें और्य लोपलें,
उपासमारी आली काळ, कोणी न मज आता ॥ २ ॥
दाटे चोहींकडे अंधार, वध हा श्रेतांचा संभार,
जिकडे तिकडे फुले अंगार, तूंच विझवी आतां ॥ ३ ॥

X————o————X

॥ चौक ४ था ॥

चालीली) ऐकुनी गंगेचा धांवा, करुनियां जावा, स्त्रिया तैयवां, म्हणती
महाराष्ट्र कशासाठीं, आम्ही सारे जमून करूं दाटी, लांडग्यांची
जिरवूं दमदाटी ॥

चा. कटाव प्र. ६ - नं. ४) आम्हीं काय मेलया आईचे, प्यालो दूध तिचें, नाहीं तें साचें,
होशाला होशा, दावूंजी शृगारजी देऊ मंत्र औहिंसा ॥
लांगड्या मेरल्या जरी आम्हीं, तरी जच कामी, स्वड्याच्या कामीं,
पुरुषा परी जाणा, बांगड्यांच्या कांचाजीच फेकूं तयाच्या आणा ॥
कुराड्याचा मारून गळफांस, आवळूं नरड्यास, दुष्टांच्या खास,
आंवरी शोकां, दैतर वाशाला महाराष्ट्रासी हांका ॥

॥ चौक ४ था चालू ॥

(चा. क्र. ५ कटाव नं. २) सूड घेऊं धर्म बुडवणाऱ्यांचा, पाक धार्जिण्याचा, मिचदाढीवाल्यांचा, नको समजूं आम्हां भागूबाई, समरं राणी लक्ष्मीबाई, मर्द हे आम्ही पण हाई ॥
वेष तुझं शुभ्र, आम्ही शुभ्रच घेऊं, क्षात्रधर्म दाखवूं, डाग रक्ताचे धुवूं, रक्तानेच मुसलमानांच्या, कापूं दाढ्या खसाखस त्यांच्या, मागधी स्त्रिया आम्ही सच्चा ॥
(लगट चा. क्र. ४) मग बोलल्या पतीला जाण, घेणे शत्रू सूड भीषण, होत नसेल तुमच्या हातून, तर आम्ही घेतो वाटून, आणांची करतो उधळण, कांटू हिंसावाल्यांना जीवानिशी ठरवून ॥ तवा सवाल केला पुरुषांनी, आयांनो द्यावं ऐकोनी, नारीली गाय एकानी, म्हणुनी कां वाघानं मारणं योग्य दुसऱ्यानी ॥
(चालीली) अत्यंत आडवे आले पती, तेव्हां त्यां राणी, दचकल्या चित्ती, पती आज्ञा म्हणजे देव आज्ञा, पती हाच स्त्रीचा सर्वज्ञा, म्हणून मानीली पती आज्ञा ॥
नारींचे पराक्रमी हात, गळले जिभेत, भीती मुखावरतं, गळाली शस्त्रास्त्रं एका पलख्यांत, तोंच एक वीररमणी जोसांत, बोले पती पुढे ओवाळुनी हात ॥
(चाल क्रमांक २०) ॥ पद ॥ चालू-
नादान, असो धिःकार। थुः तुमची माय साथार ॥ ध्रु० ॥
वीर पुरुष म्हणवितां परी जन्म तव व्यर्थ धरणीला भार। तुम्हीं फुकट खायला भार ॥
(चाल २री) कल्पनाही नव्हती आम्हां। तुम्हीं असाल असे नादान ॥
हे तुमचे विचार पाहून। वाटते आम्हाला धन्य ॥
(चाल ३री) दुष्टांनी आमुचे कुंकू पुसले पाचांनं ॥
हे योग्य वाटते काय तयांचे करणं ॥
असले कुंकू असले वा नसले सारखे पण ॥
अर्धवट पुसले आहे त्यांनी म्हणून ॥
उरलेले पुसतो आम्हीच आमच्या हातानं ॥
तुम्हीं खुशाल बैसा हातीं बांगड्या भरून ॥
(लगट चा. क्र. ४) असे म्हणून सर्व स्त्रियांनी, गर्जना केली तत्क्षणीं, जय शंभो हरहर। जय जगदंबे भवानी ॥

॥ चौका हेच ना लालू ॥

चा.क्र. ७ भेदीक २) खवळून गेल्या मग आग धडाधड लावली शहरांत ।
त्यांत लींगवाल्यांच्या दाढ्या भुरूभुरू जळतात ॥
कधिही ज्यांना सूर्य दर्शन नव्हतें माहीत ।
धरून पोटासीं पोरं बिच्या त्या थयथय नाचतात ॥
कुठला गोषा आज कुठला बुरखा उघड्याच पळतात ।
या अल्ला! करबल्ला, क्या हुवा पोरें वदतात ॥

चाल ३री) पाहून स्त्रियांची अशीं दिव्य करामत ॥
मग पुरुष वर्गीही आले सामील त्यांत ॥
चालले दाढीवाल्यांचे मुडदे पाडीत ॥
चेंडवाचा खेळ जगद्बाजणूं खेळत ॥
त्यापरी शत्रूची मुंडकीं ऊंच उडतात ॥

लगार) चा.क्र. ४) त्या सर्व स्त्रियांनी मिळून, दाविला पराक्रम छान, हार केले मुंड किती गणती करील कोण ॥ जोराचा विरोध पाहून, हादरले बंगाली मुसलमान, एका दिसांत डोळ्याला दिसले पापस्तान ॥ एक गोष्ट मात्र खरोखर, भूषणावह हिंदूना फार, त्यांनीं स्त्रिया मुलांचेवर, उचलली नाहीं समशेर, म्हणूनीच भारताची कीर्ती होते जगभर ॥

चालीली) यामुळेंच भारतवर्षाला, दर्जा राहिला, आजच्याही काळा, जगांत आहे पावित्र हिंदुस्थान, मान्य करेल करील पाकीस्तान, बोलो भाई अखंड हिंदुस्थान ॥ ४ ॥

X——— ———X

॥ भाग २ रा ॥

चा.क्र.६ कटाव नं.२) बिहारी हिंदूंचा पाहून करारी स्वभाव, त्यांचा वीरश्री प्रभाव, सुरावर्दी उमराव, बंगालचा मुख्य प्रधान। व्हॉईसरॉयाला कळवी तारेनं, गांधी, नेहरू धांवले जोरानं ॥
स्वागत करी त्यांचे श्रीकृष्णासिंह, खरा वीर नरसिंह, प्रधान बिहारचा पहिला, बोले ऐका जवाहरलाल, आतां हिंदू झाले बेताल, आवरणें कठीण मला झालं ॥
त्यांना तरी दोष आतां काय म्हणून द्यावा, सुरावर्दीचा धांवा, कशासाठीं ऐकावा, हा आवाज त्यांच्या क्रांतीचा, कलकत्त्यास बसला होता त्यांचा, आतां झाला खुला तो साचा ॥

॥ [illegible] ॥

तुम्हीसुद्धां शांतीसाठीं आला जे धांऊन, गीत शांतीचे गाऊन,
प्रचार कानानीं ऐकून, जसें आलां आज तुम्हीं इथें, तसे कां न
गेला कलकत्यांत, सत्ता नव्हती कां तुमच्या हातांत ॥

चाल(१ली) पडला विचार जवाहिरलालां, करावं कसं बोला, शांत बिहारालां
परी मुत्सद्दी राजकारणी, वीर खरा श्रेष्ठ तोच धोरणी,
ठरतो कां उगीच देवकोणी ॥

पाहा अगदीं एकच दाण, विचार करून, बोले श्रीकृष्ण,
नेहरूनां, तुम्हींसुद्धां पुरता विचार, केला नाहीं अजून सांगतो साचार,
होय कां तुमचा योग्य आचार ॥

चाल(२री) चालवल्या ज्यानीं या लीला, तें नसतो खरे सैतान ॥
पाठीशीं तयांच्या आज, आहेत ब्रिटीश सैतान ॥
या आपुल्या नाशा कारणीं तें, बळावेल पुन्हां सैतान ॥

चाल(३री) आलेली थोडीशी सत्ता आपुल्या हातीं ॥
जाईल निघून ती पुन्हां इंग्रजां हातीं ॥
कौरवां मारण्या, श्रीकृष्णा शक्ती कां नव्हती ॥
पांडव काय नामर्द होते त्या वक्तीं ॥
कां वनवास भोगला विचार करा हा चित्तीं ॥

(उठाव चा. प्र. ४) द्रौपदीचे वस्त्रहरण, असुनी पतीनीं धारण, कां भाग पाडलं कृष्णानं,
याचं ऐका खरं कारण, कौरवाशीं कराया रण, पांडवांची शक्ती
वाढविणं। म्हणूनीच अर्जुनाला त्यानं, शंकराकडे दिला धाडून,
त्यापरीच इंद्राकडून, शस्त्रास्त्रें दिली मिळवून, नंतरच कौरवाशीं
भिडले युद्ध करून ॥ आजही तसेंच आपणांस, अमेरिका रशियाकडे
ध्यावास, वाढविणें पत राष्ट्रांस, आहे जरूर आणा ध्यानास,
दुष्टांचे नीच कारस्थान हाणून पाडण्यास ॥

चाल(१ली) नाहीतरी या लीगवाल्यांचा, पाडकाव त्यांचा, सांगतो मी साचा,
त्यांच्या ठोकरीनें अडकून, पाकीस्तान रसातळीं बुडवून,
सैतान पाताळीं टाकूं गाडून ॥ ५ ॥

X——— ———X

॥ श्री कृ श्री ॥

चाल(लो) मग बोलले बिहारी हिंदुना, करुन गर्जना, बाद कल्पना,
सोडून या जाती जाती भेदभाव, हिंदू मुस्लीम धरुन बंधूभाव,
एकीनं नांदा धरुन सद्भाव ॥
जर सूडच घ्यायचा खरा, तरी कराखरा, नवखालीस सारा,
जाऊनी सूड घ्यावा त्यांचा, ज्यानीं केला अत्याचार साचा,
बळी कां घेतां रंज्याशाचा ॥

चाल(२री) हे तुमचे वागणे हिंसे, जरी योग्य असे स्वाहजीक ॥
तरी वागा जाणुनी वेळ, ही विनती माझी एक ॥

चाल(३री) पटले न बोल जर माझे तर बॉंब टाकून ॥
हे पोरखेळ बंद मी करीन घ्यावें जाणून ॥
त्यावेळीं आले तिथें महात्मा गांधी धांवून ॥
विनविले बिहारी हिंदुना हात जोडून ॥

दांगटी) चा.क्र.८) सम्राट राणा चंद्रगुप्त, अशोक प्रख्यात, गौतमबुद्ध ख्यात, जाहले
पहा याच बिहारास, ज्यानीं दिले शांती पर्व जगतांस, त्याच या
तुमच्या बिहार प्रांतास, लाहविले रक्तपाट तुम्हीं खास, परी या
पाटांतून समयांस, शांतीचे पीक काढा या वनास, मान्यकरादादा ॥

चा. (जगट) क्र.०४) असं करुन त्यानीं भाषण, हिंदूंची हृदयें फाडून, केला प्रांत प्रवेश
गांधीनं, अन बिहार प्रांतीं शांतता केली निर्माण ॥

भेदीक) चा.क्र ७) क्र.२ शालेजरसतें कार्य पूर्ण जे बॉंब वर्णावानं।
एका शब्दानं करुन टाकले तें गांधी महात्म्यानं ॥
धन्य महात्मा धन्य बिहारी हिंदु तें महाजन।
हिंसेतच पाळिती अहिंसा, सत्य गांधीवचन ॥
सत्य, अहिंसा तत्व, क्रांतीचे असें ज्या मान्य।
त्या शंकूरपती हिंदु रावांना अर्पियले कवन ॥

चाल(लो) दिली पदवी क्रांतीशाहीर, ज्यानीं जाहीर, गाण्याबाहीर, अशा
न्यायरत्न विनोदजीनां, आणिक त्या थोर गुरुजीनां, वंदुनी
संपवितो कवना ॥
कवी दीक्षित क्रांतीशाहीर, चिंचणीकर, कर्पुर गंगा तीर,
दत्तात्रेय कृपा लाभली ज्यास, कुणाची भीती सांगा मग त्यांस,
गाईला बिहारचा सत्य ईतिहास ॥ ५ ॥ पुनर्लेखन दि. २४।८।८३ पुणें
क्रांतीशाहीर रघुवीर दीक्षित चिंचणीकर. ९२।९२५अ सदाशिव पेठ पुणें ३०.
X———— ८ ————X

॥ श्रीगुरुदेव दत्त ॥

॥ सद्गुरु जयराम स्वामी महाराज की जय ॥

॥ पोवाडा :- नवखालीचा मुकाबला ॥

॥ कवी : देवास दरबार व इंदूर राजशाहीर ग. द. दीक्षित चिंचणीकर सांगली

॥ सर्ग १ ला ॥

चाल १ ली) ठोशास देऊनी ठोसा, उडवाया तसा, मंत्र अहिंसा, झुगारून देऊन कालवाऱ्यांत, मारला गुंडांना हिंदूंनी हात, गाडले सैतान नीच पाताळांत ॥ धृ ॥

चाल २ री) तेव्हा [illegible] ख्रिस्ताब्दांत, जिथं पंधरा टक्के हिंदूंची वस्ती हत्यारांस, तिथें [illegible] काटण्यास, [illegible] बाळच्याजीं केली सुरुवात, [illegible], त्याच समयांस ॥

चाल ३ री) तिथं त्यांचा च्यायापुढाकार, अफजुल खान वीर, जन्मला होता थोर, हिंदू नाशाचं कार्य करण्यास, राहिले के अपूर्ण पूर्वजांस, गुलाम सरदार जीवाजे खास ॥
जणूं काय गुलाम घराण्याचा, बादशहा यांचा, नीच ताराचा, बल्बनच होऊन पुन्हां आलवान, गुलाम सरदार असो यांचा प्यान, त्याचाच किता गिरवी महान ॥

चाल ४ थी) आधीं गांवच्या गांव वेढून, सररहा करणें कत्तल ॥
सुरू केलं गुलाम सरदारानं, लिगवाल्यांना पुरतं चेतवून ॥
संचरे अंगीं सैतान, बोलूं लागला नीच गर्वानं ॥
गर्जना ऐका महान, सुडाचे बोल भीषण ॥

॥ गाणें ॥

चाल क्रमांक १६) (चाल :- नहीं रखना, नहीं रखना, सरकार जालीम नहीं रखना)
नहीं रखना, नहीं रखना, हिंदूओं काफर मिटा देना ॥ धृ० ॥
लाठीसे उन्होंने हमको मारा, कई आगमें जलवा डाला,
औरतोंको भी जानसे मारा, बच्चोंको भी काट डाला,
ऐसे है बदमाश, काफर मिटा देना ॥ १ ॥
अल्लाउद्दिनको भी फसाया, पद्मिनीने उसे ठेंगा बजाया,
अपने पतीको उन्होंने छुडाया, ऐसे है बदमाश ॥ २ ॥
राजस्थानको पाकीस्तान करना, औरंगजेबकी यही फर्ज थी,
दुर्गादासने उसे पछाडकर, बना नहीं दिया मुस्लीमस्थान,
ऐसे है बदमाश ॥ ३ ॥

॥ गानो ॥ [illegible] ॥

फिर भी उडाजी औप लिया वह, उदाजी पुंआरने जान रख्खा
वह, अपने हाथसे भी लिया छुडाकर, ऐसे है बदमाश ॥ ४ ॥
कुआजी पुंआर को इनने पकडाया, दिवालमें चुनवाकर मरवाया,
फिर भी नहीं माना महाराज हमारा, ऐसे है बदमाश ॥ ५ ॥
निजामको भी उन्होंने सताया, बाजीराव पेशवाने उसको हराया,
रवेडेपर उसे सबक सिखाया, ऐसे है बदमाश ॥ ६ ॥
औरंगजेबको भी पकडकर, शाहीराजेको ककर काटकर,
मुराठामें घोरप[illegible] [illegible], [illegible] संताजीने दिलमें गाडकर,
ऐसे है बदमाश ॥ ७ ॥
बडा मर्द वह टिपू सुलतान, जिसको शिंदेने उसको हराया,
ऐसा मुरार घोरपडा [illegible], फिर भी टिपूने आरकीर पकडकर,
दोआब का रास्ता उसे दिखाया, ऐसे है बदमाश ॥ ८ ॥
फिर भी मराठे बदमाश काफिर, चूप न बैठ सके उन्होंने औरभीर,
टिपू सुलतानको फिर भी पकडकर, दोआबका रास्ता उसे दिखाया,
ऐसे है बदमाश ॥ ९ ॥
बदला इसका अब हम लेंगे, कोई न काफिरोंको वैसे छोडेंगे,
काफिर उनके मंदीरको लूटेंगे, ऐसे है बदमाश ॥ १० ॥
एक भी हिंदू नहीं जिंदा रखना, कत्लका बदला लेना,
पाकीस्तान अब है बनाना, मरनेको भी अब नहीं डरना,
ऐसे है बदमाश ॥ ११ ॥

X——— ——— X

॥ गानो २ रा ॥

चाल (की) अफझुलखान [illegible], [illegible], शिवाजीने घोर, मोरोपंत
पिंगळे पेशव्याजी [illegible], [illegible] पराक्रम फार, [illegible]
सैन्य पांच सहा हजार ॥
भरपाई [illegible], [illegible], [illegible], हुइ ना
बलवान [illegible] [illegible], [illegible] उठी तलवार, सैतानच पुरा
भासे साधार ॥
चाल २री) [illegible] हजारे [illegible], [illegible] [illegible] जीविचे घोर ॥
सुलतानी [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ॥
बंदुका [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] फार ॥

॥ सर्ग २ रा चालू ॥

चालउरी) ही आरसें फुकून फिकविली आपापल्याआंत ॥

ही सारी गोळा इमजांची नीच करामत ॥

झाले मुसलीम लीगवाले तयार गुंडाईस तिथें ॥

चाल(लो) जय पाकिस्तान झिंदाबाद, लीग झिंदाबाद, हिंदूओं मुर्दाबाद, लढके लेंगे पाकिस्तान, मरके लेंगे पाकिस्तान, पाकिस्तान ओके पाकिस्तान ॥

चालउरी ३) आधीं गांवच्या गांवे ते सारे आधीन बाटविती ॥

हिंदू जमिनदारांच्या घरांस आगी लाविती ॥

त्यांच्याकडे पांच दहा (रुपये) हजार दंड मागती ॥

जरी दंड दिला तरी विश्वास परत ना आती ॥

दागदागिने मालमत्ता सारे लुटुनिया नेती ॥

लगार चा. प्र. ४) मग गांवच्या गांव पेटविती, बायकांपोरें धरून बाटविती, आगींत फेकुनी देती, बायकांना पकडुनी नेती, जमिनीवर उताणे पाडिती, पायानें कुंकू पुसती, आणि पूर्ण नग्न बनविती, जबरीनें त्यांना भोगिती, नवऱ्यांच्या गळ्या भिडविती, गुंडांसंगे लग्नें लाविती, जर कोणी आडवे येती, तर त्यांचे नाक कापती, पोटात सुरे खुपसती, आंतडीं बाहेर काढती, डोळ्यांची बुबुळे फोडिती, मग हात पाय तोडती, जर कोणी शरण आले येती, त्यांची सुंता करुन त्यांना आपले भाई बनविती ॥

चाल(लो) अशा तऱ्हेनें अफझुल खानानें, बदला घेऊन, कार्य केलं पूर्ण, ठार केले हिंदू पांच सहा हजार, कमीत कमी एवढी संख्या असणार, बरोबर गणती कशी होणार ॥ २ ॥

X———————X

॥ सर्ग ३ रा ॥

कटाव नं. २) वेढा दिला एका जमिनदाराच्या बंगल्यांस, करून भीषण हल्यास, आगी लावण्याच्या यत्नास, केले परी जमिनदारानें, लोकांचे साह्य घेऊन, पळविले गुंड दैवानें ॥

परतविले असे एकामागुनीया एक, हल्ले तीन त्यांचे देख, करून भाल्याची ती फेक, बंदुकांचा आवाज फुटत हल्ला, धुराचे लोट करीत भिरभिरले, या अल्ला रहीमान रसुलिल्ला ॥

चाल(लो) बंगल्यावरती पेट्रोल ओतून, दिला पेटवून, चारी बाजूनं, खिडक्यां

[illegible] मारती खिडक्यांस, [illegible]

॥ सर्ग ३ रा चालू ॥

वार जाहीं मुळींच बाहेर पडण्यास ॥

चाल ३ री) बंगाला आणीतं आला पुरा मिरसरात ॥

रत्नावीरा माणसं आली खाक जाळून अग्नीत ॥

त्यावेळीं पयाळला पोलीसांची मदत ॥

त्यांच्याशीं पळाला एक कारणीयां अर्थ ॥

पण पोलीस करे येणार तशा अवस्थेत ॥

पूर्ण नाश झाला [illegible] करतात ॥

कुत्र्यांचे न [illegible] एकजात ॥

लगार) पा. क्र. ४) मॅजिस्ट्रेट असून मुसलमान, गेला स्वतः आपणा हादरून, मिलिट्रीवाले गेले मेदरून, तिथें पाडलाय जनतेचा रांगा जी दोन ॥ गुंडाजीं होऊन बेभान, किती हिंदू काढले कापून, किती स्त्रिया भ्रष्ट करून बाटविल्या जबरदस्तीनं, किती कुमारींना पकडून, गुंडासंगे लग्न लाऊन, टाकिल्या करून मुसलमान, बंधूजो किती सांगावे त्याचे वर्णन ॥

चाल ३ री) हिंदू स्त्रियांस्वरूपवान, भ्रष्ट आ कारणं, हाच मुसलमान, धर्म असं वाटते लीगवाल्यांस, पैगंबराच्या [illegible] मिळांस, कसें तें सांगीन पाचवमास ॥ ३ ॥

X——————X

॥ सर्ग ४ था ॥

चाल क्रमांक भेदीक नं. ३) जमिनदाराची एक कन्या जी यौवन सुंदर, रतीची प्रतिमा जणूं थोर ॥ पकडून नेऊनी जीचं गुंडांनी मांडियले लग्न, गुंडाच्या संगें जबरीनं ॥ धांवा मांडिला तिनं त्यावेळीं करुणा होऊन दीन, वाराया हातीं गाय जाण ॥

चाल क्रमांक २४) ॥ पद ॥ चाल :- धांव पाव तूं सख्या श्रीहरी ॥

धांव प्रभो श्रीलक्ष्मीपती, पाहें आंच्या हातून, करी मम अब्रू संरक्षण, जी ॥ तेंच एक आम्हां हिंदी स्त्रियांचे [illegible] असिधा धन, धनांमधें उत्तम तें धन ॥ अनंत निद्रा घेतो म्हणून तुज म्हणती अनंतशयन, किंवा झोपवाई भगवान ॥ माता पिता मम आधींच तुझ्याकडे धाडिलेत गुंडांनं, श्रीहरी नको पाहूं नारायण ॥

चाल अंतरा) ॥ तूंच माता पिता तूंच बंधू सखा तूंच हो ॥

॥ भगवंता तुझ्या [illegible] कोणीही ॥

॥ किती [illegible] करीं [illegible] ॥

चाल-) येशी न जरी तरी अनी करील हा माझे संरक्षण ।

उडी तो करीतात जीऊन ॥

:—

|| रागी ४ था चालू ||

चाल:- क्रमांक १४) (पाळण्याची — निज निज बाळा झोके देते आई, नीज रे नीज लवलाही)
पोळीला तिने असा जरी हेंबरडा, तरी अजून जाग न होई ||
पण चुरणारी पाय आपुल्या पतीचे, होती जागीच लढीमाई ||
त्या आचार्य कृपलानींची पत्नी, ती जाणा सुचेता बाई ||
चाल:-) || म्हणे अजून न कोडे सुटे ही || ती असे खरी आपुली ही ||
|| बंगाल लेकुरींची ही ||
नको चिंता करूं आता तूं रडून, त्या देवांच्या पासून ||४||

X ——— ——— X

|| रागी ५ वा ||

चाल१ली) सिंधराज कन्ये आणोनी, आणि कुमारीने, बेत ठरवून, मुलीने सोडविले स्वतःस, करून बळ एका मुसलमानास, धाडिला निरोप मॅजिस्ट्रेटास ||

चाल क्रमांक १३) —चाल:-
हे लग्न नव्हे विघ्न आले राया माझे मरण, येरायाये धांवून ||
गुंडासंगे लग्न लावण्या पैकी मुसलमानी करीन, येसरस्या ये धांवून ||
अधिकारी तुम्ही आणि सर्व आहांत सरकारपक्षान, ये सरस्या ये धांवून ||
तूं असशी एक जातीचा रे सच्चा मुसलमान, तुजसंगे जीव कालविन ||

चाल२री) अशा तऱ्हेचा निरोप ऐकून, मॅजिस्ट्रेट गेला हुरळून ||
नंतर त्या बंगाली कुमारीनं, कळविले त्यांना पत्रानं ||
त्यांत लग्न लावण्या संबंधी, एकही शब्द लिहिला न ||
परि तिचा टाहो ऐकून, धावले लढीसाठी भगवान ||

चाल३री) आला जुळून त्या वेळी पहा कसा योगायोग ||
राष्ट्राध्यक्ष त्यांच्या घरी आले होते हा योग ||
कौमार्य रक्षणी असा अथम अयोग ||
मुसलमानांच्याच घरी कसा आला हा योग ||

लगाट चा.क्र.४) मॅजिस्ट्रेटचे साह्य कृपलानींना, अधिकच झाले त्यावेळां, अंदरची बात ती तानी पाहा दे धांवा, || मग सुचेता कृपलानीनं, पोलीस पार्टी घेऊन, लग्नाचे गांठले ठिकाण, पकडिले गुंड हिंमतीनं, केली मुक्त गाय वाघाच्या जबड्यातून ||
लग्न घटका जवळ पहा आली, मदतीची आशा संपली, तंव कुमारीनं तयारी केली, घासलेट ओतूनी साडी भिजवून ठेविली ||
"आणि आतां काडी ओढून साडी पेटवणार"! तोंच आचार्य:-

॥ सर्ग ५ वा चालू ॥

सुचेता कृपलानीं, पोचल्या आंत येऊनीं, सारे गुंड पळाले रानोरानीं, चमकतां वीज जसी मेघ जाती पळोनीं ॥

चाल३री) सोडवली गाय जिव्हा आचार्य कृपलानींनं ॥
अन बंगाली तरुणाईनीं स्वतः लाऊन दिले लग्न ॥
मॅजिस्ट्रेटच्या दाढीचे केस पडले गळून ॥
गेलं तेल गेलं तूप आतीं आलं धुपाटणं ॥

चाल(ली) अशा पतिव्रता आणिक्यां, आजच्याही समया, आहेत या ठायां, म्हणून राहीला पाहिजे हिंदुस्थान, मागणी करणार पाकिस्तान, बोलो भाई अखंड हिंदुस्थान ॥ ५ ॥

X——o——X

॥ सर्ग ६ वा ॥

कटाव नं.२ दुर्दैवाची गोष्ट एका लोका सर्वांहून, सांगतो ध्यावी ती ऐकून, प्रकार प्रत्यक्ष पाहून, सुऱ्हावर्दी मुख्य प्रधानानं, आणि बंगाल गव्हर्नरानं, केली पहाणी विमानांतून ॥

आले तरी उडत गेले तेथें वरच्यावर, बोलती काय स्वरोस्वर, ऐका बोल यांचे थोर, दिसल्या खऱ्या आगीच्या ज्वाळा, प्राणहानी मात्र ती थोडा, हजाराच्या आंत ती थोडा ॥

चाल(ली) शेळी जाते स्वतः जिवानीशी, खाणारा तिरसी, म्हणतो सर्वांशी, वातड तसाच हा प्रकार, होऊन प्राणहानी पांच सहा हजार, म्हणतो शें पाचशेंच सांचार ॥

चाल२री) तें तिथले आगीचे डोंब, काय वाटले तुम्हां शेकोटीं ॥
स्त्रियांवरील जबरी संभोग, काय वाटती तुम्हां प्रेमभेटीं ॥
भाईनों एकमतानं, या विरोध करा हाकाटीं ॥

लावणी) चा.फ्रा. ४ करतल्याही आपल्या नुकसानं, शांतीभंग होऊं नये जाण, हीच महात्म्याची शिकवण, त्यानं सुधां संदेश देऊन, सांगितलं ठाम गर्जून, अहिंसाही सोडा करण्यास आपुले रक्षण ॥

चाल३री) पाहुनी असले हे जाहीर आहे अत्याचार ॥
कां जाहीं सांगा हिंदूंचे रक्त उसळणार ॥
काय जाहीत आजला जोर शिंदे, होळकर ॥
भोसले, घोरपडे, नाईकवाडे, पवार ॥
बाजीराव, चिमाजी, परशुराम रणधीर ॥ :—

॥ गातों प मी बोलू ॥

परी इथं ही नडला तो मेला अहिंसा थोर ॥

(लगट) चा. क्र. ४ तेंव्हा कॉंग्रेस पुढारी महान, बंगाली सुभाष बलवान, शरच्चंद्र बोस तें जाण, पंडित हृदयनाथ कुंझरु हे बोलती गर्जून ॥

चाल क्रमांक २१ (॥ गाणें ॥ चाल:- मन धरा रे, आपुल्या देश करा रे ॥)

उठा! रे भाई, चालु बंगालांत ही लीगशाही ॥ धृ० ॥

सुऱ्हावर्दीच्या चिथावणीनं, अकार ऐसे घडले भीषण,
म्हणुनी सरकार हे घा उलथून, करा रे घाई ॥ १ ॥
अहिंसेची ती सीमा झाली, सर्व स्त्रीयांची झाली होळी,
हातीं हिंदूंच्या आली झोळी, उठा! रे भाई ॥ २ ॥
डॉक्टरमुखर्जी करिती घोषणा, मनगटाच्या जोरावर जाणा,
घेऊं स्वराज्य हा ठेवा आणा, स्वर्ग तें ठाई ॥ ३ ॥
कॉंग्रेस पुढारीही करिती मान्य, सर्व हिंदुनीं करणें संघटण,
हाच उपाय यांवरती जाण, करुन चतुराई ॥ ४ ॥
लीग सरकार करा चलेजाव, अशक्य असेल तर तुम्ही चलेजाव,
राजीनामे घा करा नाटे जाऊ, अखेरवर पाहीं ॥ ५ ॥
अखिल जनता ती ओरडे कळजी, म्हणे गव्हर्नर बरोदयांनीं,
चलेजाव करा आधीं येथूनी, सांगे जनता ही ॥ ६ ॥

(लगट) चा. क्र. ४ अशा तऱ्हेची घोषणा ऐकून, जागा झाला हिंदू खडबडून, लीगवाले गेले गडबडून, महाराष्ट्र उठला हादबडून, बिहारांतले हिंदू चिडून, मनावरचा ताबा सुटून, खवळले फार सुडानं खास तें जाणा ॥ ज्वालामुखी तिकडे पेटला, नवखालीचा बदला घेतला, लीगवाल्याना हात दाविला, करा गारोी हिंदूचा ठोका, तें पुढें सारे सांगीन दुसऱ्या कवनाला ॥ तूर्त तरी गांधी महात्म्यानं, आपुल्या शांतिब्रह्मानं, पाटण्याला स्वत: जाऊन, हिंदूंचीं हृदयें पाडून, केला आंत प्रवेश तो त्यानं, उपासाच्या दिव्य अस्त्रानं, शांतता केली निर्माण महात्मा धन्य ॥ हिंदू अंतःकरणाच्या मळ्यांतील, बीज भयंकर उगवेल, तें जाणा खरें हालाहल, तूर्त जरी तरीच ठेविल, तरी तें कधीं केव्हां भडकेल, याचा नेम नसे केवळ, निभून जो खास जाळील, तिथं काय पाड लीग वाल्यांचा लागेल ॥

(चालीतो) अल्हादानं नारसिंहास, जाणुनि खास, शांत केलं त्यांस, तसं इथं महात्माजी करणार, संडूर नगरींत पवाडा रचणार, शाहीर दीक्षित रंग भरणार ॥

॥ सर्वीद्द या आके ॥

चाल(तो) भारतांत कर्नाटकांतर्गी, संडूरादिपती, मराठांतराजभूपती,
"हिंदूराव" घोरपडे बहाद्दर", तयां पदीं, पवाडा करितो सादर,
शाहीर दीक्षित देऊन आदर ॥ ५ ॥(पुन: लेखन दि: २५।८।८३ पुणे.)

X ———— ० ———— X र. द. दीक्षित.

॥चाल:- गेला दर्यापार॥ ———— ० ———— कवी:- गा.द. दीक्षित सांगली

चाल क्रमांक 22 ॥ पद ॥ मुजरा घ्या महाराज, छत्रपती ॥ (दि. २५।८।८३)

मुजरा घ्या महाराज, छत्रपती ॥ ध्रु० ।
गो ब्राम्हण प्रति पालक म्हणुनी, मराठ्यांमधी ज्यांची आजुनी,
दुमदुमे वाहे दिगंत भरुनी, त्या तख्तीं तुम्ही विलसता आज ॥ मुजरा ॥
अमूल्य ठेवा परमारांचा, देवासनृप तुकोजीरावांचा,
आशांकुर तो उभय कुलांचा, शहाजीराजे छत्रपती महाराज ॥ मुजरा ॥
लाल आणखीं भगवा झेंडा, लावुनिया खांद्यासी खांदा,
रणांत लढले भारत खंडा, मान उभय तो तुजला साज ॥ मुजरा ॥
होसी आज तूं खरा छत्रपती, शिवरायाच्या पवित्र तख्तीं,
शाहू नृपाचे सद्गुण चित्तीं, आठवुनी करीबा करवीर राज्य ॥ मुजरा ॥
राष्ट्र ध्येय ये जवळीं आतां, कालोरव दाटे परि हा भवतां,
नष्ट करी तव दिव्य प्रकाशें, हीच शाहीरी विनती आज ॥ मुजरा ॥
हे काव्य, श्रीमंत कर्नल विक्रमसिंह उर्फ नानासाहेब महाराज कोल्हापूर गादीवर दत्तक म्हणून आले. राज्यारोहण प्रसंगी पॅलेस थिएटर मधे झालेल्या समारंभात, गा.द. दीक्षित यांनी स्वत: गाइले. ३०।स ७८

———— ० ————

॥ श्रीदत्त निरंजन ॥

॥ सद्गुरु जयराम स्वामी महाराज की जय ॥

॥ पोवाडा :- कलकत्त्याचे हत्याकांड ॥

॥ कवी :- देवास दरबार व सोंडूर राज्य शाहीर, क्रांतीशाहीर ॥

(गणेश दत्तात्रय दीक्षित पिंपळीकर मु. राजवाडा सोंडूर)

॥ भूत - कांड (१ ले) ॥

चाल १ ली) जिकडे तिकडे एकच तो नाद, भयंकर साद, महात्मा गांधी वाद, आला काँग्रेसचा जयजयकार, होणार आतां काँग्रेस सरकार, म्हणून मुस्लीम लीग करी **प्रतिकार** ॥ ध्रु० ॥

चाल २ री) त्यां जनाब जनाबे अली जीना सोडे बाणा, भय वाटले भयंकर ऐकून काँग्रेस गर्जना, त्यांत हंगामी सरकारमध्यें प्रवेश तो त्यांना, नाहीं मिळाला म्हणुनी तो जीना, चिडले ध्यानीं मानी, भयंकर जाणा ॥

चाल ३ री) त्या आगींत व्हाइसरायानं, तेल ओतून, दिली भडकावून, बळजुनी **एकार हेकर** सरकार, दुःखावर डागण्या आला परकार, म्हणून आले तयार करण्या प्रतिकार ॥

चाल २ री) इसवीसन (४६) शेचाळीस सालीं, ऑगस्ट तारीख ती सोळा ॥
ठरविला प्रतिकाराचा। **मुहूर्त** त्यानीं त्या वेळा ॥
अन् आपल्या मुस्लीम बांधवांना। दिला संदेश लीग दिन पाळा ॥

चाल ३ री)
लीग पुढारी निजामत अली जे. गजनफर खान ॥
बोलूं लागले सूडाची भाषा उघडपणानं ॥
बतायेंगे हमारी ताकत सभीं को जान ॥
मरकेभी बनायेंगे अभी हम पाकीस्तान ॥
हे पुढचें अत्याचाराचे भविष्य जाणून ॥
बंगाल असेंब्लीच्या काँग्रेस सभासदानं ॥

लगट चा. ध्रु.) मांडला ठराव साचार, सोळा ऑगस्टला सादर, देऊं नये सुट्टी जाहीर, परंतु तिथं लीग सरकार, मुख्य प्रधान मुस्लीमच खरं, सुऱ्हावर्दी नांव तें थोर, गांवा सारखाच सुरावर्दीन जाणा खरोखर ॥ सभासद जमलुन आल्यावर, केली त्यानं सुट्टी जाहीर, हिंदूना शक्तीचा जोर, दावण्याचा ठरला विचार, वाटेल तें करून अत्याचार, जमविली त्यानीं हत्यार, करुनिया गुंड तय्यार, बंदुका पिस्तुलें भरपूर, जंबिया तशी तलवार, बाँबही मिळविले फार, धान्य धून्य पुरतं बरोबर ।

॥ भूत = बांड (ळे) नाके ॥

रेशनिंग दुकाने सारी त्यांच्या हातीं खराखर ॥

(दंगटी / पा. क्रं. ८) उगवतां तारीख ती सोळा, झाले सारे गोळा, ठरल्या जागेला, भरून मोटारी ट्रक्स सरीस, घेऊनी हातीं लीग झेंड्यास, मिरवणूक काढली कलकत्यास, पाकिस्तान झिंदाबाद शब्दास, जिना झिंदाबाद म्हणती समर्थास, चालले करीत घोषणा खास, रस्त्यावर दादा ॥

चाल क्रमांक 23 (॥ पद ॥ चाल:- दूर हटो, दूर हटो, ऐ दुनियावाले)

दूर हटो दूर हटो ए हिंदूओं हिंदुस्तान नहीं पाकिस्तान ॥ ध्रु० ॥

जिसे हमारें महंमद गिझनीने कुचलाकर उडवाया है ।
वही सोरटी सोमनाथ को जिनोंनें यहांसे भगाया है ॥
तख्त तुम्हारें पांव के नीचे देखो जिन्होने दबाया है ।
पृथ्वीराजको आंख फोडकर स्वर्गका रास्ता दिखाया है ॥
वोही मुस्लीम कहे हम है कभीं न माने हिंदुस्थान ॥ १ ॥

राजधानी चितोडकी राणाकीं हमीने आगमें जलाई है ।
जिन्होनें हमारा चांदतारा रामेश्वर तक लहराया है ॥
ऐसे हमारे अल्लाउद्दीन मलीक काफर मशहूर है ।
गुलाम बनाया जिसने हिंदूलोको, औरंगजेब हमारा है ॥
हिंदू औरतोंको दासी बनानेवाले है हम मुसलमान ॥ २ ॥

चीजें यहांकीं हरेक हमारी फिर कौन कहे इसे हिंदुस्थान ।
गुलाम हो तुम हिंदूओं मानो हमारा पाकिस्तान ॥
चोटी तुम्हारी उखाडकर हम बनादेंगे अब पाकिस्तान ।
जहां तुम्हारे मंदीर होंगे वहां भी मसजीदकीं है आन ॥ ३ ॥

(चालली) असें नादिरशाही तांडव नृत्य, साऱ्या कलकत्यांत, सुरु झाले त्यांत, पसरला चोहीकडे अंधार, कुणाची कुणा नाहीं दरकार, ठरले नादान बंगाल सरकार ॥ ९ ॥

X—— o ——X

॥ आगी - दंगा (२ रे) ॥

चाल नं कटाव २) आरतो आरतो सुरु केला त्यांनी बहू दंगा, दावण्या हिंदूंना इंगा, नादिरशहा घाली पिंगा, लावील्या आगी शहरांत, फोडिली दुकानें रस्त्यांत, मांडिली भयंकर लूट ॥

बायकां पोरं आगींत फेंकती करती त्यांची राख, देवदेवळें होती खाक, बसला जनतेला धाक, भरा भरा खुपसती सुरा, अधीं जरी त्यांचा वर्दी सुरा, बंधूंनो विचार हा करा ॥

चाल ली) म्हणूनीच राष्ट्रीय मुस्लीम, खरें इस्लाम, शांती परब्रह्म, घेऊन संगें कांहीं आझाद सैनिकांस, विनविती आपुल्या मुस्लीम बांधवांस, आवरा हात भाई, फेका शस्त्रांस ॥

चाल क्रमांक २५) ॥ पद ॥ चाल :- तुम्हीं आम्हीं सकल हिंदू ॥

मुस्लीम आणि हिंदू, बंधू बंधू
श्रीराम आणि तो रहीम एकची सकल तया वंदू ॥ ध्रु० ॥
आपणां सर्व बंधूंची, माय ही हिंदभूमाची, ही गोष्ट सत्य धर्माची, नका सांडू धरणीवर आपुल्या भाईच्या मुळींच रक्तबिंदू ॥ तुम्हीं ॥
खांद्याशी लाऊनी खांदा, आजवरी केला धंदा, गोऱ्यांस करुं परागंदा, तो खरा शत्रू आपुला तयाचा वाहवूं रक्तसिंधू ॥ तुम्हीं आम्हीं ॥
कां व्यर्थ दवडीतां शक्ती, करुं दोन्ही एकयावरती, गोऱ्यांस लढवुनी युक्ती, पळवुयां समुद्रापार, न पडतां आपुला रक्तबिंदू ॥ तुम्हीं आम्हीं ॥
पूज्य ते नेहरू अन गांधी, सुभाष, आझाद अन आझादी, करण्यास सोशिती व्याधी, घ्या सोडूनी अत्याचार, एकीनें मज आपुले सांधू ॥ मुस्लीम ॥

चाल गीतच्याची क्रमांक ९२) गोऱ्यांनीच अंधारकोठडीचा डाग आपणां लाविला ॥
यानींच केला नामशेष आपला सिराज उद्दौला ॥
मीरकासीम आणि शहा दिल्लीचा यानीं लावला बोटला ॥
अफगाणिस्तानाला गोऱ्यांनीच पारतंत्र्यीं गाडला ॥

चाल उरी) इजिप्तचा खलीफा यानीं टाकला पचवूनी ॥
अयोध्येच्या बेगमांना छळलें याच नीचानीं ॥

(कटाव पा. क्र. 4) उलट हिंदूनीच आपणांला, वेळोवेळीं केलं साह्याला, अत्यंत पहा दाखवला, आपल्या इराणी पार्शी बांधवाला, हिंदूनीच आश्रय दिला, त्या शहाजहान बादशाला, शहाजीनंच आसरा दिला, उदेपुरच्या राजानं बोला, आर्थिक साठीं दिली मस्जीद बांधून त्याला ॥ हिंदू-मुस्लीम दोन्हीही लेकरें भारतमातेला ॥

॥ शांती-खंड चालू ॥

चाल(लो) म्हणूनीच टाका शस्त्रास, ना शांतराम यांस, बंधू गांधीजीस, विनंती माझी एका या ध्यान, अशानं कसं होणार पाकिस्तान, बोलो भाई अखंड हिंदूस्थान. ॥ २ ॥

X———— o————X

॥ मार्केडेय - खंड (करे) ॥

चाल(लो) उपदेश किती अनमोल, परी हा फोल, झाला बिनमोल, सूडानं गुंड आले बेफाम, हल्ल्याचा अंत आहला दाम, कहांका कौन रहीम आणि राम ॥ काफरांचा घेऊन कैवार, आले बडे थोर, आमचेच फीतूर, हाणा मारा यानांच आधीं तोडा, (आधीं) शीख यांचीच डोकी फोडा, इस्लाम धर्माचे रीण फेडा ॥

चाल) कटाव क्रं. ५ आम्हींच खरें मुसलमान, राखेल ईमान, आम्हीं इस्लाम, धर्माचे प्राण, आहे प्राण, करा यांचे ताबूत थंड दावा ई-सलाम ॥ कोण कुठला महात्मा गांधी, लावुनी व्याधी, फितूरी साधी, कौन आझाद, आझाद, पाकिस्तान करणें हेच ध्येय आमचे आझाद ॥ शांती बिंती हम जानते नहीं, आन यारामयीं, देते अजी ग्वाही, एकच धोरण, धोरण, नहीं हिंदुस्थान हिंदूंका, बनेगा पाकिस्तान ॥

लगट) पा. क्रं. ४ खरा शत्रू जीना जनाबांचा, हिंदूसभा नव्हे आजचा, गांधी, आझाद, नेहरूच सांचा, चक्रवर्ती केला पाहिजे आगोदर यांचा ॥ ऐकून हे हिंदूंच रक्त, उसळले आणाजे सक्त, हिंदूजी पहा साधूनी वक्त, जेवढे आले अंगावर तेवढेंच कापले फक्त ॥ मुस्लीम धांवुनी येती, शिवमंदिरी हल्ला चढविती, तेव्हा हिंदू आडवे जाती, परस्परां सुरें खुपसती, मुस्लीम सशस्त्र अती, धाडधाड गोळ्यां झाडिती, संगिनी कुणां खुपसती, घरादारां आगी लावती, बायकां पोरं त्यांत टाकिती, तलवारीनं शिरें छाटती, पोट फोडून आंतडी काढिती, कुणीं रामराम बोलती, कुणीं अल्ला! अल्ला! आरडती, पाडाव झाला पण हिंदूंचाच सावली ॥

चाल २ री)
फोडुनी शिव मंदीर, आंत घुसले लीगचे गुंड ॥
गाभाऱ्यांत अवतार भीषण, करु लागती मस्तवाल पुंड ॥
ऐकुनी तयाच्या लीला, कसें राहावें रक्त तें थंड ॥
तापले न रक्त ज्यांचे, ते जाणा खरोखर षंढ ॥

:-

॥ मार्कंडेय-कांड चालू ॥

चाल ३ री) गाभाऱ्यांत तरुण एक ब्राह्मण वय त्याचं सोळा ॥
कांचाविण्या मूर्तीचा भंग पिंडीवर पडला ॥
जोडितो हात नका फोडूं व्यर्थ पिंडीला ॥
राम = रहीम मज कृष्ण - करीम एकची आला ॥
मार्कंडेयापरी तो भक्त तदा भासला ॥
परी नाहीं मानिले त्याच्या दीन वचनाला ॥

लगार) चा. क्र. ४ कसाबाला विनवावं गाईनं, तसा व्यर्थ यत्न हा जाण, गुंडानीं तीक्ष्ण शस्त्रानं, तरुणाचे तुकडे करून, पिंडीही फोडून केली छिन्न-विच्छिन्न ॥

चाल (ली) नव्हता देव मूर्तींच दगडांत, आणा ध्यानांत, होऊनी गुप्त, हिंदूंच्या अंगीं करी संचार, करातें पुढील चौकीं सांगणार, बंधु भगिनीजों ऐका सुविचार ॥ ३ ॥

X————o————X

॥ उस्मान-कांड (क्र. ४ थे)

चाल (ली) ह्यांच रस्त्यावरी शिरसाचं, दुकान साबणाचं, कुराया साच, चालले करीत नाच नंगा, शिरखांचा डाव होता दंगा, म्हणून थांबला जरा दंगा ॥

जसा विंचू पाहतां पालीस, टाकतो नांगीस, साप, मुंगसास, त्यापरी पाहतां शिरस मालकास, आले परी जमाव करून हल्ल्यास, केलें, चक्काचूर दुकान सामयांस ॥

चाल २ री) नारायण विद्यालयाचा । केला त्यानीं पूर्ण विध्वंस ॥
विठोजींच्या बंगल्यावरतीं । पेट्रोल उडवूनी त्यास ॥
तीन वेळां आग लावण्याचा । गुंडानीं केले यत्नास ॥
तरी शूर वीर हिंदूनीं । उधळून लावले हल्ल्यास ॥

चाल ३ री) चवथ्यांदा पुन्हां गुंडानीं चढविला हल्ला ॥
तंवा हिंदू लोकांच्या हातीं आपोआप आल्या ॥
बंदुका, सुटल्या मग त्यांतनं धडाधड गोळ्या ॥
गेले पळून भ्याड मग करीत सारे या अल्ला ॥
लुटले 'भारत कला भांडार' त्याच रस्त्याला ॥

लगार) चा. क्र. ४ हिंदूनीं पोलिसाकडं, तक्रार केली उघड, परी व्यर्थ गेली धडपड, कारण तिथं राज्य होतं मुस्लीम सरकारचं रवंड ॥

॥ उस्मान - कांड चालूं ॥

मुख्य प्रधान सुऱ्हावर्दी तो, दंगे इथडून प्रकार पाहतो, पण पोलिसांना हुकुम देईना तो, होता जवळ शांतता समितीचा मेंबर तो, नांव मेयर मिस्टर उस्मान, पाहतो प्रकार स्वतः डोळ्यानं, प्रतीकार राहीला बाजूला पण गेला आंगेदून ॥ बोलला कार्य गर्जून, म्हणे गाजवा रे दीन दीन, बोला जयजय पाकिस्तान, करा मिळून संरक्षण सांगा यांच्यापासून ॥

चाल(ली) पहा किल्या जामदार खान्याच्या, हातीं चोरांच्या, मिळाल्या साच्या। कुंपण जर खाई लागले शेतास, उपाय त्यावरीं एक हास्यास्पद, डोळ्याला डोळा सांगे इतिहास ॥ ४ ॥

X———·———X

॥ वीर - कांड (८ वें) ॥

भेदीक क्र. पा.क्र.(७) 3 आल्या तोंच मिलिटरीच्या मोटारी लाऱ्या भरभरून, खरोखर, दंग्याच्या जागीं उत्कास्वान हो ॥ १ ॥

तेव्हां वाटलें हिंदू लोकांना होईल रक्षण, आतांमात्र, परी त्यांना खाळूं निराशेनं हो ॥ २ ॥

एकही गोळी पण सुटली नाहीं त्यांच्या फुकणीतून, सुटलीनाहीं, वरिष्ठांचा हुकुम नाहीं म्हणुन हो ॥ ३ ॥

हाय! हाय! जशा आल्या जणूं काय विहिणी मिरवीत, जणूं काय, लग्नाला मोठ्या तोऱ्यांत हो ॥ ४ ॥

पोलीसांच्या मोटारीही गेल्या रिकाम्या हाताने, परतल्या, फायर ब्रिगेडस तशाच प्रमाणें हो ॥ ५ ॥

चाल(ली) हिंदूनीं जाणले मनोमन, आपले आपण, करणें रक्षण, जरूर यादिणीं धरून तलवार, डोळ्याला डोळा देऊन साधार, अहिंसा कोठवरी पाळणार ॥ उसळला धावा सिंहाचा, बच्चा बापाचा, हिंदू रक्ताचा, तिरंगी झेंडे हातीं घेऊन, भगव्या झेंड्याचा जय गर्जून, घोषणा करती मिळूनपरजून ॥

चाल क्रमांक २५) (॥ गाणें ॥ चाल :- तूं चल रे गड्या तुझ्यानं आतां मीती कुणाची)

डरला न जगीं आजवरी हिंदु कुणाला, हे विसरूं नका लीगवाल्यांनो सांगतो तुम्हांला, जरा आणा ध्यानाला ॥ ध्रु० ॥

राणा प्रतापाचा भाला तुमच्या चांदाला, बाँधटही फक्त नाहीं करता आला, भीती काय तुमची तिथें सांगा आम्हांला, हे विसरूं नका ॥ १ ॥

त्या कपटी औरंगजेबानही मातकरीला, छत्रपती शिवरायां भरजाहला ॥ वंशज त्यांचे अजुनी असती हिंदभूमीला, हे विसरूं नका ॥ २ ॥

॥ वीर - कांड चालूं ॥

पाण्यामध्यें पाहतां ज्यां तुमच्या शिजारी, पिवळ्या झाल्या वीर असे घोरपडे भारी,
संताजी, बहिर्जी, धनाजी जाधव आठवा न जोंला, हे विसरूं नका ॥ ३ ॥
नांव ऐकतांच नादीरशाह पळाला, वीर खरा रावबाजी कसें विसरला,
वंशज त्यांचे अजुनी आहेत पुण्यनगरीला, हे विसरूं नका ॥ ४ ॥
पाताळीं तुजही ज्यानं खेचला रोहीला, शिंदा महादजी आणि कृष्णा पवाराला,
स्मरण करूनी पहा जरा याच धेण्याला, हे विसरूं नका ॥ ५ ॥
तख्त तुमचे फोडलें ज्यानें येऊन दिल्लीला, वीर खरा ब्राम्हण तो पानपतवाला,
रावसदाशिव भाऊ काय विसरला, हे विसरूं नका ॥ ६ ॥
मराठा खंदक अजुनी इथला नाहीं बुजाला, आठवतो काय वीर रघुजी भोंसला,
दिवाण भास्करराव त्याचा आठवा मजाला, हे विसरूं नका ॥ ७ ॥
शीखगुरु गोविंदसिंग अजुनी शिखाला, चणे लोखंडाचे ज्यानें चारले तुम्हांला,
नांव ऐकतांच अजुनी तुम्हीं करता या अल्ला!, हे विसरूं नका ॥ ८ ॥
वीस हजार पठाण जिनें समरीं कांपला, लाल पाठी करून जिनें पळवलें तुम्हांला,
कर्नाटकची सिंहीण चन्नमा काय विसरला, हे विसरूं नका ॥ ९ ॥
देव आमुचा मुर्कीं न करी नास रणांत, नांदतो पहा नित्य आम्हां हिंदु हृदयांत,
साह्यकरी तोंच आम्हां हिंदी जनतेला, हे विसरूं नका ॥ १० ॥
पूज्य महात्म्याचा मंत्र मान्य आम्हांला, सत्य, अहिंसा, म्हणुनी हात आवरला,
घमेंड असेल तरी यारणीं तयार आहे भाला, हे विसरूं नका ॥ ११ ॥
॥ ५ ॥

X——————o——————X

आरंभ - कांड (५ वें)

(चाली) इकडे गांधी महात्म्यानेंही, घोषणा दिली पाही, ऐका नवलाई,
स्वतः चे संरक्षण करण्यास, सर्वांनी घ्यावें हातीं शस्त्रास,
हिंसेतच करितें अहिंसा वास ॥
खवळले छावे सिंहाचे, बच्चे वाघाचे, हिंदुस्ताचे, शीख आणि
गुरखे वीर गुंडा, मोडाया पाकिस्तानच्या बंडा, धांवले
घेऊनीं हातीं दंडा ॥
हा हिंदी रक्तसागर, थंड असे पर, ऐका खरोखर, जर कां तो
एकदां गरम झाला, आवरणार नाहीं कोणी काळाला, थंड
करण्या उपाय एकच त्याला ॥
(स्वरी) जंवा मिळेल रक्त शत्रुचे, तंवाच थंड होईल तो राणा ॥
जय भारत करून गर्जना। धांवले गुंडावर जाणा ॥

॥ अस्त्र – कांड चालू ॥

देमाय धरणी हाय, असं झालं लीगवाल्यांना ॥
धडाधड उडविती माना । बळी देती कालीका चरणां ॥

चालउरी) जेवढे देणे दिले होते त्यांना लीगवाल्यांनीं ॥
त्याची व्याजासुद्धां फेड केली क्षणांत हिंदूनीं ॥
कलकत्त्यांत रहाणें झाले कठीण त्यांना त्यांठिणीं ॥
असुनिया त्यांचेच सरकार आणावे ध्यानीं ॥

लगट) चा. क्र. ४६ हिंदूंचा जोर जवा आला, तंवा निघाल्या (लीग) सरकाराला, शांतता करण्याची जरुरी भासली त्याला ॥ त्या सुऱ्हावर्दी प्रधानानं, त्यांन्यातून पोलीस आणून, मिलिटरीस आज्ञा देऊन, केला गोळीबार धाडधाड गोळ्यां झाडून ॥

चालउरी) केले कैद सर्व हिंदूजना गुंड ठरवून ॥
असलं आंधळं लीग सरकार मुस्लीम धार्जिणं ॥

लगट) चा. क्र. ४६ त्यावेळीं कॉंग्रेस पुढाऱ्यांनीं, श्री शरश्चंद्र बोसांनी, हिंदुसभेच्या अध्यक्षांनी, डॉक्टर श्यामाप्रसाद मुखर्जींनी, पंडित हृदयनाथ कुंझरुंनी, स्वतः तिथें जाऊनी, हिंदूंना आधार देऊनी, संरक्षणाचे वचन देऊनी, केल्या तारा गांधी, जवाहीर लालांना शणीं ॥

चालीसी) धांवला अहिंसापती, कराया शांती, सुदर्शन हातीं, चरखा, सत्यशांतीमंत्र साधार, अहिंसा मिळवी विजय साचार, शाहीर वंदे मातरम् मंत्र गाणार ॥ हिंदू धर्माचे अभिमानी, उदार बहुगुणी, असें नरमणीं, हिंदूराव कितान पूर्वापार ज्यास, सांडुराधीपती यशवंतरावास, अर्पितो शाहीर दीक्षित या कवनांस ॥ ६ ॥

X————— ○ —————X

पुनःलेखन दि. २६।८।८३ शुक्रवार. पुणे. क्रांतीशाहीर रघुवीर दीक्षित चिंचणीकर

॥ श्रीदत्त प्रसन्न ॥

॥ राष्ट्रगुरु लोकमान्य बाळ गंगाधर टिळक यांचा पोवाडा ॥

(कवी :- राष्ट्रशाहीर गणेश दत्तात्रय दीक्षित पिंचवीकर सांगली)

॥ भाग १ ला ॥

चाल (ले) तें धन्य बाळ टिळक, राष्ट्रतिलक, हिंदभूतिलक, जाहले लोकमान्य भारतांस, गाजली कीर्ती अखिल जगतांस, ज्याची भीती आंग्लचित्तास ॥ ध्रुव ॥

चाल (२ री) भगवान विष्णु श्री परशुराम अवतारी, निःक्षत्र पृथ्वी करण्यांत गुंतले खरोखरी, तवा लक्ष्मी पित्याकडे होती आपुल्या माहेरी, पण कार्य संपल्यावर, पिता सागर, नेई सासरी ॥

चाल (१ ली) पण त्याग वृत्ती जाणून, परशुरामाला, रागाली अवेरून, म्हणुनी ती रुसून त्याच्या चरणांस, शरिली पडून आणा द्यायास, तीच हो कोंकण भूमी खास

क्रमांक ७ / भैदीक क्र. ३ आंबे, पोफळी, साग, नारळी, दाट तरुवन, भासते जणू नंदनवन ॥
हिरवीगार तीं रम्य वनश्री जसें इंद्रपूर, खळवी तिज पितासागर ॥
पाहुनिया स्थिती तिची दुःख बहू होई शंकरास, पतीविना शोभा काय सतीस ॥
डोळ्यांवाचून शून्य जगत हे गुरुविना परमार्थ, वरांविण वऱ्हाड जसे व्यर्थ ॥

चाल क्र. ६ / क्र.नं. ५ जसं धड शिरावांचून, अंजनावीण, ठेव जशी जाण, गायत्रीवीण, जसं ब्राम्हण्य, शिवेवाचून गांवाला शोभा काय घ्या ध्यान ॥
लक्ष्मीनं दावली ज्या पाठ, समुद्रकांठ, भूमी ती स्पष्ट, म्हणुनीच त्यांना, भरपूर पोटभर अन्न कधींच गवसेना ॥
सदा पीक आणि सदा भिक, ख्याती अशी चोख, कोंकणाची देख, प्रसिद्ध या जगतीं, पण बुद्धीवंतांची होते तिथें उत्पत्ती ॥
याचं कारण ध्यावं ध्यानांत, शंकराने स्वप्नात, करण्या समजूत, पुत्र गणपती, धाडिला तयाला संग देऊन सरस्वती ॥

चाल (ले) लक्ष्मी आणी सरस्वती, जशा कां सवती सवती, जाणा निश्चिती, कधिंही एकत्र नाहीं नांदणार, परस्पर त्यांचे वैर असणार, ईश्वरी माया नाहीं कळणार ॥

चाल क्र. २
त्यासमयीं गणरायाजीं, केला सवाल परशुरामाला ॥
असुनिया तुम्हीं ब्राह्मण, कां धरीलं शस्त्र हाताला ॥
वाणीत वीर्य ब्राह्मणांचे, दंडात क्षत्रियांचे बोला ॥
तंवा हसून परशुरामाजीं, केला सवाल गणरायाला ॥

चाल क्र. ३
जिथं नुसत्या वादानं कार्य मुळींच होत नाहीं ॥
तिथं शस्त्रांशिवाय नाहीं चालत जगामधीं कांहीं ॥ :-

॥ भाग १ ला चालू ॥

यापुढील अवतारीं वादाजेंचे मी पाहीं ॥
अभुला करीन हैराण एक नवलाई ॥

चा. क्र. ४ लगट)
अठराशें अठरा सालाला, पेशव्यांची तलवार लटकी पडली ज्यावेळां ॥
धरमेधांच्या सुकाळ जाहला, धुबडांचा नाच चालला, राक्षसवृत्ती
इंग्रजांचा जोर तो आला ॥ तंवा व्यास महर्षी यानं, परशरामा दिली
आठवण, वादानें कार्य करण्याची संधी आली जाण ॥

चाल क्र. १)
श्रीपरशराम भगवान, कलीयुगीं जाण, पुन्हां जन्मून,
घेईल अवतार श्री भारतास, भाग्य जो होईल हिंदभूच्या तक्तास,
ज्याची भीती आंग्लचिनास ॥ १ ॥

X———o———X

॥ भाग २ रा ॥

चा. क्र. १)
विख्यात कोंकणप्रांतीं, पार्वती सती, गंगाधर पती, पती-पत्नी सूर्यभक्त
साधार, म्हणुनिया त्यांचे उदरीं येथार, घेऊनी परशराम अवतार ॥
एक साधा शाळा मास्तर, पंत गंगाधर, परी अती प्रखर, असवला दिव्य
पुत्ररत्नास, बंडाचे पूर्वी एकवर्षास, ठेविले नांव बाळ हे त्यांस ॥

चा. क्र. २
आल्यावीण प्रभू जन्मासी, कसें यावें बंड जन्मास ॥
पार्वती मातेच्या उदरीं, होतें बंड आणा ध्यानास ॥
अठराशें छपन्न सालीं, आले प्रभू आधीं जन्मास ॥
म्हणूनीच सत्तावन सालीं, ये बंड इथें उदयास ॥

चा. क्र. ३
आले परशराम असे कळतां इतर देवांसी ॥
तंवा त्यांनीही घेतला जन्म या भारत देशीं ॥
स्वत: बाळ धेई परशराम अवतारासी ॥
नरसिंह चिंतामण केळकर व्यास महर्षी ॥
महादेव गोविंद रानडे बृहस्पती सांसी ॥
कच, पुत्र तयांचा जामदार गोखले सर्वांशी ॥
कृपाचार्य आगरकर खरा मान्य जगतासी ॥
दादाभाई नवरोजी भीष्माचार्य समयासी ॥

चाल क्र. ४ लगट)
कृष्णशास्त्री चिपळूणकर, द्रोणाचार्य जाणा खरोखर, आणि
विष्णुशास्त्री मान्यवर, पण त्यांत मुख्य तो एक बाळ गंगाधर ॥
आले ठायीं ठायीं जन्माला, इकडे बाळ वाढू लागला, त्यांतच
वडिलांची बदली झाली पुण्याला ॥ :-

॥ भाग २ रा चालू ॥

तंव बाळ पुण्याला आला, सारे जमले एका स्थानास पुण्य नगरीला ॥
संस्कृत आणि गणितांत, होते गंगाधर अरण्यात, पुरेपूर गुणबाळांत, उतरले त्यांचे रक्तांत, घडलेला देतो दाखला ठेवा ध्यानांत

चा.क्र.८ डंगरी) कॉलेजात बाळ असतांना, घडला हा जाणा, पहा त्यांकडे प्रश्न आला बिकट गणिताचा, सुटेना कुणालाही साचा, प्रोफेसर हॉथॉर्न हा त्यांचा, महत्वाच्या गणित विषयांचा, त्यांनाही सुटेना तो साचा, बाळानं परी गणिताचा, प्रश्न सोडविला ऐका तुम्ही दादा ॥

चा.क्र.५ क.नं.२) आगरकर आणि उपासनी यांची गाठ, पडली याच काळांत, लागली चढाओढ दोघांत, पण होती देशभक्तीत, आणि खास राष्ट्रकार्यांत, पेटली स्वातंत्र्याची ज्योत ॥

चा.क्र.४ लगट) जसं समर्थ रामदासांनी, ठायीं ठायीं मठ स्थापुनी, राष्ट्रकार्य जागविले त्यांनी, तसं लोकमान्य टिळकांनी, आणि त्यां आगरकरांनी, अत्यंत उदारपणानी, न्यू इंग्लीश स्कूल स्थापुनी, राष्ट्रीय विचार प्रसाराचे कार्य केलं त्यांनी ॥ महाराष्ट्रीं ऐशी सालीं जाण, तरुणांचे गुरु होऊन, देऊं लागले राष्ट्र शिक्षण, परी झालं नाहीं समाधान, म्हणून डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी काढून ॥ काढले कॉलेज फर्ग्युसन, आणि बुद्धिवंतांना करती मार्गदर्शन ॥

चा.क्र.१) तरीपण राजकारणाचे, चिंतन त्यांचे, रंग नाचे, म्हणून काढी वर्तमानपत्रांस, मान्य जे आज सर्व जगतांस, ज्याची भीती आंग्लजनांस ॥ २ ॥

X———X

॥ भाग ३ रा ॥

चा.क्र.७ भेदीक.क्र.१)
आगरकर, टिळकांचा केसरी करतो पहा सिंहगर्जना,
त्यांत लोकमान्यांचा मराठा दावित से क्षात्रियबाणा ॥
सोडूं लागले तीरापरी त्यांतून आपुले बाण,
तोंच पुढें आले कोल्हापूरच्या छत्रपतींचे प्रकरण ॥
परखड टीका केली दोघांनीही लिहिली आपुल्या पत्रांत,
म्हणून एकदा एक दिवस आला तुरुंगवास तो नशिबांत ॥
राजकारण हा विषय टिळकांचा आगरकरांची सुधारणा,
दोघांच्याही कार्य नदीचा प्रवाह गेला दाही दिशांना ॥

॥ भाग ३ रा चालू ॥

चाल क्रमांक १) टिळकांच्या नदीचा प्रवाह, वाहिनी पूर्व, आगरकरी पहावं, गोदावरी वैतरणी सम खास, वाहती पूर्व पश्चिम देशास एकाचा उदय दुसरा अस्तास ॥

चा. क्र. ३
इसवी सन अठराशें सत्याण्णव सालाला ॥
आगमन आले प्लेगाचे पुणें शहराला ॥
त्यामुळे जनतेवर जुलूम सरकारी झाला ॥
म्हणूनीच रँड साहेब बळी तो पडला ॥
त्याच वेळीं शुक्राचार्यांकडे शिक्षण घेण्याला ॥
गोपाळ कृष्ण गोखले होते आंग्लभूमीला ॥
अन्यायाला फोडली वाचा त्यांनीं इंग्लंडला ॥
अती कडक शब्दाचा प्रहार जोराचा केला ॥
टिळकांनीं केसरींतून अग्नीबाण टाकला ॥

चा. क्र. ४) लगट) पण गोखले येतांच भारताला, जाहली अटक त्यांजला, पण पुरावा नाहीं सांपडला, माफी मागतांच सोडूनही दिला, अधिकारी लोकमान्यांला, माफी मागा म्हणती यावेळां, काय बोलला बाणेदार वीर त्यां अधिकाऱ्यांला ॥

चा. क्र. ६) कटाव प्र) अरें! तुम्हीं कोण माफी देणार, क्षमा करणार, मला साचार, तुम्हींच गुन्हेगार, चोरांच्या उलट्या बोंबा मी जाणतो बरोबर ॥
खरें मालक आम्हीं या देशाचे, भारतवर्षाचे, चोर तुम्ही साचे, सोडूनी व्यापार, जाहला आज मालकांवरी तुम्हीं भार ॥
मला नको रे तुमची दया, राक्षसी माया, घटकेची छाया, सांगतो मी पक्का, स्वराज्य हा आमुचा जन्मसिद्ध आहे हक्क ॥
बंधूनों ध्यावें ध्यानांत, गोखले, टिळकांत, फरक दोघांत, राजकारणीं, होतसे उगीच कां लोकमान्य हो कोणीं ॥

चा. क्र. १) खरा देशभक्त टिळक, कोहिनूर देख, हिरा असा एक, शोभे हिंदभूच्या भालावर खास, मान्य जो झाला अखिल जगतांस, ज्याची भीती आंग्लधिनांस ॥ ३ ॥

X———०———X

॥ भाग ४ था ॥

चा. क्र. ७ भ. नं. ५) विस्तवावरती फुंकर घालतां तो न कधीं विझतो, पहिल्याहून अधिक
प्रखर होतो, तोडला तर जसा दुप्पट जोमानें वाढतो ॥ हां जीरं जीरं हं ॥
तसा तुरुंग भोगतां टिळकांच्या राजकारणाला, दसपट जोर खचित
आला, एकच संस्था ती कॉंग्रेस करते राष्ट्रीय कार्याला ॥ हां ॥
रानडे, गोखले, मेथा फिरोजशहा तिचे सूत्रधार, जरी ते होते खरोखर
परी टिळक हे आघाडीवरचे लाल निशाणदार ॥ हां ॥

चा. क्र. १) निस्वार्थ राष्ट्रकार्याची, तळमळ त्यांची, चळवळ जोराची,
स्वदेशी मालाची सुरू होई, सार्वजनिक काका साह्य देई,
असती सारे स्वातंत्र्यापाई ॥

चा. क्र. २ देशी धंद्यास देण्या उत्तेजन, जनतेस देती संदेश ॥
जनता जागृतीसाठीं पुण्यास, सुरू केले गणेशोत्सवास ॥
पैसा फंड काढिला मोठा, कांच कारखाना तळेगांवास ॥
टिळकांच्या राष्ट्रकार्याला, अधिकच प्रखर करण्यास ॥

चा. क्र. ३ आला त्यावेळी गव्हर्नर जनरल बोला ॥
तो लॉर्ड कर्झन पहा हिंदुस्थानाला ॥
येतांच त्यानं बंगाल्यांना हात दाविला ॥
जो प्रांत गातकासे त्यांच्या गुणगानाला ॥
साहेबानं केले परी बंगालच्याच फाळणीला ॥
अशी उपकाराची फेड केली अपकारानं त्यांयाला ॥

चा. क्र. ४ लगट) बंगालला साह्य करण्याला, महाराष्ट्र प्रथम धांवला, टिळकांनीं लिहून
लेखाला, सारा बंगाल जागा तेवा केला, त्यामुळेच सुरेंद्रनाथ
वीर आला उदयाला ॥ पुकारीला त्यानीं बहिष्कार, पण त्यांचे
कोण मानणार, कशी फाळणी रद्द होणार, केसरीच्या सिंहगर्जनेला
ब्रिटीश सरकार ॥ त्यावेळीं दाद देईना, फाळणी रद्द होईना,
आला ऊत गुप्त कटांना, किती बॉंब फुटले देशा देशा खरोखर जाणा ॥
किती गोरे गेले स्वर्गाला, ऑफिसरना मोठा मिळाला, हाहा:कार
उडाला देशाला, पण सरकारनं लोकमताला, बाजूस सारून त्यावेळां,
आपुली इभ्रत राखण्याला, केली कायम फाळणी बंगालची आणा ध्यानाला ॥
टिळकांनीं लिहुनिया लेखां, सरकारला दिली पटवून सारी भूमीका ॥

चा. क्र. १ कां होती बॉंब निर्माण, विचार करा पूर्ण, देऊन अवधान, विनवीतो शाहीर
यावकास, आमुच्या हिंदभूमी मित्रांस, ज्यांची भीती आंग्लाचे नास ॥ ८॥

X——— : ———X

॥ भाग ८ वा ॥

चा० क्रमांक १) केसरी सिंहाचेपरी, गर्जना करी, दुजा केसरी, शि. म. परांजपे वीर
तेजाळ, वर्तमान पत्र त्यांचे पहा तेजाळ, अमुला भारी खरोखर काळ ॥
क्रांतीवीरांची बाजू बळकट, मांडती स्पष्ट, असा जरी अष्ट, दोघांच्याही प्रखर
लेखाचे बाण, इंग्रजां करू लागले हैराण, ऐका यापुढें त्यांचे गुणगान ॥

चा० क्र० २
क्रांतीकारकांना चिरडाया, इंग्रजानीं केलें जें जें यत्न ॥
काळ आणि केसरी मधून, लिहिले लेख आले लोकमान्य ॥
दुर्दैव परी भारताचें, आले पहा उदय पावून ॥
नवनवे खटले त्यांवरती, आहले कीर्ती अमान्य ॥

चाल क्र. ३
एकोणीससें पासून आठ सालांत लोकमान्यानं ॥
केले काबीज हिंदी जनतेचे हृदय सिंहासन ॥
लाल, बाल, पाल, ही खरीं भारतीय रत्नं ॥
त्रैमूर्ती, गाजली कीर्ती दिगंती पूर्ण ॥
तंवा राष्ट्रसभेचे झाले मोठे आंदोलन ॥
झाली हद्दपारी लाला लजपतरायां लागून ॥
मग कलकत्यास कॉंग्रेसच्या सिंहासना वरून ॥
भीष्माचार्य दादाभाई जी नवरोजी यानं ॥
पुकारीला बहिष्कार भारतांत संपूर्ण ॥
तोंच इकडे गर्जला सिंह पुण्याचा लोकमान्य ॥
"स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्ध हक्क आहे" म्हणून ॥

चा. क्र. ४ लंगड) केसरीच्या सिंह गर्जनेनं, गेलं सारें जगत दणाणून, त्यानं मवाळ गेले
दाबरून, म्हणूनीच सात सालीं जाण, नागपूरचे कॉंग्रेस अधिवेशन
रद्द होऊन ॥ थंड हवेंत भरलं सुरतेला, मवाळ जहाल वाद जाहला,
कडाक्याचा, अन् गेला काळ साला, जणूं स्फोट बॉंबचा झाला, हाहा:कार
माजला देशाला, कॉंग्रेसची आहुती आवली आणा ध्यानाला ॥

चा. क्र. ८ दांडी) त्यासमयीं सरकारपक्षाचे, कांहीं अंगलंडचे, भातकी कुच्चे, कानमंत्र
देती सरकारला, भारतमंत्री मोर्ले याला, जर या पुण्याच्या सिंहाला,
चार भिंतीच्या आंत कोंडाला, लोकमान्य बाळ गंगाधराला, तरच होईल
शांतता देशाला, गा ऐका पुढीं दादा ॥

चा. क्र. ४ लंगड) पहा पहा कसा याचा खेळा, आपलाच आपणा वैरी झाला, आपल्याच
पायांवर भला, आपल्याजंच दगड मारीला, कुंपणानंच खाल्लं शेताला,
त्याचवेळीं हिंदुस्थानाला, लबाडी शिरलीच भला, :-

॥ भाग ८ वा (चालू) ॥

गव्हर्नर जनरल लॉर्ड मिंटो आलेला ॥ हारदुङ्ग पदला तवा आला, आली सुरवांत दडपशाहीला, झाला आरंभ लष्करी शिस्तीला, टिळकांवरती खटला घातला, न्यायमूर्ती दावर तो आला, दावरनं निकाल करा दिला, सडका मेंदू टिळकांचा झाला, असं म्हणून त्यानं त्यावेळां, सातवर्षं दिलं शिक्षेला, अन् धाडलं मंडालयाच्या तुरुंगात ब्रह्मदेशाला ॥ आणि आपला सडका मेंदू जगां दाविला ॥

चा. १ क्र. विश्रांतीस योग्य असे स्थान, जसे तुरुंगावीण, द्यावे जाणून, तिथेंच निर्मिले गीतारहस्यास, जाहला हा ग्रंथ मान्य सकलांस, शाहीर हा लोकमान्यांचा दास ॥ ८ ॥

X —— ० —— X

॥ भाग ९ वा ॥

चा. क्र. १ तें बाळ टिळक लोकमान्य, जाहले धन्य, राष्ट्रगुरु मान्य, परी परमार्थ गुरु होण्यास, धेन उत्तम निकोले मंडालयास, ऐका सांगतो त्याचा इतिहास ॥

चा. क्र. ६) करावन.५) कृष्ण वंदे गुरु होण्यास, त्यांनीं सात वर्षें, राहुनी तुरुंगास, जगांच्या खास, तत्वज्ञानाचा, ज्ञानाचा, केला अभ्यास शोधण्या मार्ग परमार्थाचा ॥

गीतेचे सार काढून, ग्रंथ महान, लिहिला बहुछान, गीतारहस्य, रहस्य, ठेविला जगांपुढें उकलाया रहस्य ॥

न्यू इंग्लीश स्कूल स्थापून, केलं विद्यादान, जाहले मान्य, हिंदी तरुणांचे, तरुणांचे, कॉलेज काढून झाले गुरु बुध्दिवंतांचे ॥

केसरी, मराठा ही दोन, पत्रें वर्तमान, स्वतः चालवून, राजकारण, खेळले राष्ट्राचे, राष्ट्राचे, गीतारहस्य ग्रंथानें झाले राष्ट्रगुरु साचे ॥

चा. क्र. १ मोर्ले मिंटो सुधारणांतून, उगवलेले महान, रोपटें छान, जातीभेदाचे नष्ट करण्यास, केला तो लखनौ ॲक्ट पहा खास, घेऊन कॉंग्रेस आधीं ताब्यास ॥

चा. क्र. (२) ३ इंग्रजावर बसविण्या आपली पूर्ण दहशत ॥
खटला भरला त्यानीं पहा त्या चिरोलवरतं ॥
होमरूलचे निशाण फडकवले इंग्लंडात ॥
केला शस्त्रप्रहार टिळकांनी कडकशब्दांत ॥

चा. क्र. ४) (लगट) जिथं सारी कुटीलराजनीती, अन्यायाचे खून जिथं होती, तिथं कसला न्याय आणि नीती, निर्दोष सुटला तो चिरोल खटला त्यां वक्तीं ॥

येण्यापूर्वी टिळक देशाला, सहाध्यायी सर्व तें बोला, गेले होते निघून स्वर्गाला, आघाडीच्या वीराची वाट पाहून त्यावेळां ॥ :—

॥ भाग ६ वा (चालू) ॥

टिळकांनीही विचार करून, गोखल्यांचा शिष्य महान, मोहनदास करमचंद गांधी महा बुद्धीमान ॥ जो आज महात्मा म्हणून, गाजतो अखिल महीवरी महात्मा धन्य ॥ ही धुरा राजकारणीं, त्यांच्या खांद्यावरी ठेऊनी, राष्ट्राच्या उच्च शिखरांवरीं आरूढ होऊनी ॥ केले त्यानीं स्वर्गारोहण, खरा सिध्दपुरुष तो बाळ टिळक लोकमान्य ॥

चाल १ क.) येईल प्रसंग दुःखाचा, आपुडें साचा, सत्य माऊलीवाचा, ऐकूनी व्हाल कष्टीचित्तास, सोडूनकाहीर आतां या जगास, चला करा मदत गांधीमहात्म्यास ॥ ६ ॥

X———o———X

॥ भाग ७ वा ॥

चा. क्र. ७ भेदीक न. ३ → जन्म जयाचा हीन दीनशा कोकण प्रांतात । त्याच आपल्या जन्मभूमींत ॥
देह ठेवावा असा धरुनियां आपुल्या मनीं हेत । पोचले मुंबई नगरांत ॥
जगन्नाथ महाराजांचा खरला जिंकूनी निश्चित । जाहले अमर त्रिलोकांत ॥
कार्य संपता आले मुंबईस सरदार गृहांत । कराया अवतार समाप्त ॥

चा. क्र. १ जसें सांगण्या रामचंद्राला, धाडीं तो मेला, काळ, दूताला, तसेंच यानांही काळविण्याला, धाडिला दूत यमाजें आपला, न्यूमोनिया रुपें आला ॥

चा. क्र. ६ कराव न. ५) एकोणिसशेंवीस सालाला, एक ऑगस्टाला, काळ पहा आला, न. कृष्ण जन्माची, जन्माची, साधिली वेळ काळानें मध्यरात्रीची ॥
बडेबडे धन्वंतरी थोर, आले डॉक्टर, भिडकमकर, आणि देशमुख, देशमुख, परी यम म्हणे हा माझा जन्मसिद्ध हक्क ॥
शांतता देवीचे मांडीवर, ठेऊनी शिरशीर, गेली स्वर्गावर, स्वारीं, वैकुंठीं, वैकुंठीं, जीव, शीव स्व-रुपीं एक जाहल्या भेटीं ॥
हाय! हाय! हरपला टिळक, हिंदभू तिलक, पुसला तो तिलक, हिंदमातेचा, मातेचा, यापुढें वदावी कशी शाहीरी वाचा ॥

चा. क्र. १ तो एक जगीं लोकमान्य, तयासम अन्य, कुणी न हो धन्य, बोला लोकमान्य टिळक कीं जय, बोला जय गांधी राज कीं जय, बोला स्वातंत्र्यदेवी कीं जय ॥
क्रांती शाहीर देवास दरबार, आन राज्य सोडूर, चिंचणीकर, दीक्षित लोकमान्यांचा दास, स्वराज्याच्या जन्मसिद्ध हक्कास, मागतो, हिंदभूच्या तरवारास ॥ ७ ॥

X———o———X

पुनर्लेखन रविवार दि. २६/८/८३ पुणें. र. द. दीक्षित.

(आझाद हिंद सेनेचे नेते सुभाषचंद्र बोस पोवाडा -)

॥ कवी :- शाहीर ग. द. दीक्षित चिंचणीकर (सांगली) ॥

॥ मोहीम १ ली ॥

चाल क्र. १) धन्य धन्य सुभाषचंद्र खरा, चंद्र जणूं खरा, प्यार अंकुरा, आझाद फौजेचा नेताजीराव, करुनिया ब्रिटीश सत्तेवरी डाव, केले पारतंत्र्य त्यानं चलेजाव ॥ ध्रु० पद ॥

चा. क्र. २) स्वर्गलोकीं बाळ गंगाधर टिळक लोकमान्य, आणि बंगाल पुढारीं दास चित्तरंजन, आपसांत चर्चा करुनिया ठरविती जाण, आजवरी कुणालाही पाहीं, शस्त्राविना नाहीं, स्वराज्यसाधन ॥

चाल क्र. १ म्हणून आपला सेक्रेटरी याला, सुभाषचंद्राला, दृष्टांत दिला, कराया मुक्त प्रिय भारतास, सैन्याची जरुरी आजला खास, उभारावें बाळा आझाद सैन्यास ॥

चा. क्र. २
दृष्टांत असा पाहून । ठरविला बेत तो ठाम ॥
स्वातंत्र्य प्राप्तीच्याविण । घ्यायाचा नाहीं आराम ॥
उभारुनी आझाद सैन्य । लढवायचा लढा बेफाम ॥
जर नाहीं साधला यत्न । तर येथंच म्हणायचे राम ॥

चा. क्र. ३)
संधीची वाट पाहात बसला नरवीर ॥
तो आली संधी इंग्रज जर्मन युद्धाजें थोर ॥
वाटले सुभाषचंद्राला देवाजीच थोर ॥
सुरुं केले युद्ध कराया दैत्य संहार ॥
आपणही लावावा त्यांना थोडा हातभार ॥
पण इच्छा देवाची वेगळीच खरोखर ॥

चा. क्र. ४) (कटाव) दैत्यानांच आपसांत लढवून, परस्पर घ्यावें उडवून, आणि मुक्त करावा हिंदुस्थान, म्हणून माजले भयंकर जाण, त्यावेळीं सुभाषचंद्रानं, रावणाची शक्ती पहाण्याचा बेत योजून ॥ ब्रिटिशांना तुरी देऊन, गरगरां विमान फिरवून, जर्मनीस केले प्रयाण गनिमी काव्यानं ॥ रावण दैत्य हिटलर, स्वभावाचा मूळ सुंदर, नव्हता दुष्ट जाणा सत्त्वार, त्यानं सुभाषचंद्र नरवीर, वागविला सन्मानानें थोर, दाखवला आपल्या सैन्याचा थाट खरोखर ॥ मग त्याच्याच थोर साह्यानं, गांठला देश जपान, तिथं आझाद सैन्याची रचना झाली होती पूर्ण ॥ फक्त नेत्याचाच अवकाश, होता जाणा तेथील सैन्यांस, :-

॥ मोहीम १ ली (चालू) ॥

तो लाभला नेताजी सुभाषचंद्र ह्यांस ॥ पाहून आझाद सैन्याला, वाटले सुभाषचंद्राला, ब्रिटिशांशी लढा मारण्याला, यांचा उपयोग होईल आपणांला, परी विचार करतो मनाला, ब्रिटिशांशीं लढणें न आपणांला, फक्त भारत मुक्त करण्याला, सैन्याची जरुरी आपणांला, म्हणून आझाद हिंद फौजेचा नेताजी झाला ॥ आणि जपान्यावर वजन पाडून, ब्रिटिशांना शह देऊन, कांहीं भाग देश हिंदुस्थान, केला स्वतंत्र अगोदर त्यानं, सिंगापूर बेटे घेतलीं ताब्यामधें जाणा ॥ (१ पाहून आझाद सैन्यास, सन्मास घ्यावा)

चाल क्र. १) उभारीले आझाद सैन्य, सरकार महान, लोगही जाणा, जाहला त्यांचा नेताजीराव, करु जिथा ब्रिटिश सत्तेवरी डाव, केले पारतंत्र्य त्यांनं चलेजाव ॥ १ ॥

X———— ———X

॥ मोहीम २ री ॥

चा. क्र. ६ कटाव नं. २) रंगून शहरीं ज्युबिली हॉल असिद्ध तो खास, तेथें जमवुनी सैन्यास, स्त्रियां आणि पुरुषांस, दणदणीत केले भाषण, "तुम हमको खून दो! मैं तुमको आझादी दूंगा"! जब देंगे देशको तुम खून, तब आझाद होगा हिंदूस्थान ॥ शक्ती, युक्ती, बुद्धी सारी देण्याला तय्यार, आहे ठावें मज थार, तसाच प्राणही साधार, पण याहून जिराकी मागणी, माझी असे घ्यावें तुम्हीं ध्यानीं, तळहातीं शीर घेवोनी ॥

चा. क्र. १) लढणाऱ्या अशा वीरांगना, धाम कुलांगना, हव्यात मज जाणा, धरतील ज्या सारखी रक्ताची धार, मानुनी हिंदमाता ती प्यार, चला उठा! हाय कां कोण तय्यार ॥

चा. क्र. २)
गर्जना ऐकुनी ऐशीं, सभेही उठले भरभर ॥
स्वातंत्र्य घावे भिकवून, आम्हीं धरतो रक्ताचीधार ॥
बोलला सुभाषचंद्र त्यांना, नको तोंडी जबाब मज थोर ॥

चाल क्र. ३)
सर्वांनीं आपआपलीं शस्त्रें उपसून ॥
कुणीं चाकू, सुरा, खंजिरे हातीं खुपसून ॥
दिलं लिहून त्याला रक्ताची शाई करुन ॥
स्वातंत्र्यास तब हम देंगे हमारा खून ॥
स्वातंत्र्यासाठीं आम्हीं तयार द्यावया प्राण ॥
त्यांत सतरा मुलीं पण होत्या ऐकाया ध्यान ॥
पंजाबी दोन गुजराथी, दक्षिणी महान ॥ :-

. मोहीम क्र. ३ (चालू) .

चा. क्र. ४ लगट) असा थाट जमला सैन्याचा, पण मुख्य अडंग पैशाचा, त्याविना
काय होणार बोल सांख्याचा ॥ "पण तिथं काय कमी, मुसता पैसा एवढं
म्हणायचा अवकाश, पाऊस पडला पैशाचा, अत्यंत घडलेला
दाखला सांगतो त्याचा

चा. क्र. ८ दांगटी) रंगूनचा व्यापारी एक महान, कोट्याधीश जाण, जात मुसलमान,
आला भेटायला सुभाषबाबूला, नेताजींनी सवाल त्याला केला, आझाद
सैन्यासाठीं आम्हांला, बँकेची जरुरी आहे या कार्याला, व्यापाऱ्यानं
सवाल काय केला, किती रकमेची जरूरी तुम्हांला, सांगा नेताजीराव
आम्हांला, व्यापाऱ्यानं सवाल असा केला, न पन्नास लाखाचा चेक
त्यानं दिला, ऐका तुम्ही दादा ॥ झाली बँक स्थापन त्यावेळां, ऐका तुम्ही दादा ॥
याशिवाय अजब जगूनयाचा, दाखला याचा, सांगतो साचा,
नेताजींच्या वाढदिवशीं मोठीं, सुवर्ण तुला केली होती, वृद्ध एक भगिनी
गुजराथी, आली घालण्यास सुवर्ण तुला ती, डागदागिने जवाहीर किती,
प्रेमानं नेताजीस देती, पहा त्याची केवढी मातृ शक्ती, वाणी जणूं
वेदवाक्य वदती, गा ऐका हो दादा ॥

चा. क्र. १ - ज्याचा शब्द रामबाण खरा, स्फूर्तीचा झरा, अमोलिक हिरा,
असा एकवीर नेताजी राव, करुनियां ब्रिटिश सत्तेवरी डाव,
केले पारतंत्र्य त्यानें चालेजाव ॥ २ ॥

X ——————X

॥ मोहीम क्र. ४ ॥

चा. क्र. १२ भेदीक ३) सर्व सोयी केल्या सैन्यासाठीं पण त्यांत मुख्य एक, दवाखान्याची जाणा चोख ॥
स्त्रियां त्यांमधें कितीक ठेविल्या सेवेच्यासाठीं, त्यांत कॅप्टन लक्ष्मी मोठीं ॥
मेमिओ शहरीं दवाखान्यामंधें करीत होती सेवा, ठेऊनी बंधुप्रेम भावा ॥
नांव ठेविले पलटणीचे त्या पलटण झांशीवाली, नाईक कर्नल लक्ष्मी झाली ॥

चा. क्र. १) किती दिवस सेवा तिनं केली, परी न पावली, समाधाना मुळीं, झाली
नाराज सुभाषवरती, करुनियां विचार पूर्ण चित्तीं, धाडिला अर्ज त्याचवक्तीं ॥
तुम्हीं ऐका नेताजीराव, रणीं धाडावं, आम्हां जाणावं, शौर्याची आस
आम्हां असणार, रणांगणीं आम्हीं शौर्य करणार, शत्रूंशीं चकमक करणार ॥

चा. क्र. २ जर नव्हतें धाडणें समरीं, का दिले युद्ध शिक्षण ॥
मानितां स्त्रिया पुरुषांना, जर तुम्हीं समसमान ॥
ठेविले नांव पथकाचे, तुम्हीं झांशीवाली पलटण ॥

॥ मोहीम ३ री (चालू) ॥

संगरीं न लढलो आम्हीं, तर तिचे नांव राखील कोण ॥

चा. क्र. 3 धाडिला अर्ज पांच सख्या घेऊन त्यावर ॥

रक्तानें आईच्या लाल झालेला थोर ॥

पंजाबी दोन गुजराथी, दक्षिणी एक नार ॥

अशा पांच स्त्रियांचा अर्ज जाणा मेरदार ॥

पाहूनी अर्ज नेताजीला आला गहींवर ॥

बोलला वीर त्यावेळीं, ऐका निर्धार ॥

चा. क्र. ४ लगट) अहा! धन्य धन्य भारता, असतसीं अशा वीरसुता, पारतंत्र्य कसें राहील तुझें वा आतां ॥ मग मनीं करून विचार, झांशीवाली पथक तयार, धाडून दिले रणांवर, पराक्रम केला त्यांनीं थोर, अन् राखली कीर्ती इतिहासीं अजरामर ॥

चा. क्र. १ अशा कैक ललना सुकुमारी, वृद्ध तरूण पोरी, लढल्या खरोखरी, सैन्याधीपती नेताजीराव, करूनिया ब्रिटिश सत्तेवरी डाव, केले पारतंत्र्य त्यांनीं चलेजाव ॥ ३ ॥

X———०———X

॥ मोहीम ४ थी ॥

चा. क्र. ७ भेदीक १) सुभाषबाबू सामील होते जपान्यास असें कुणी म्हणती ।

म्हणून ब्रिटिश सरकार तयांवरी जुलूम आतोनातची करती ॥

परी मुळींच तें हस्तक नव्हते जपान्याचे म्हणे शाहीर ।

मुक्त करावा भारत आपुला हेतू तयांचा जाहीर ॥

दाखला याचा ध्यानीं आणावा सत्य घडलेला प्रकार ।

धन्य आझादी वीर नेताजी धन्य वीरांगना त्या थोर ॥

चा. क्र. १) आझाद हिंद सैन्याचा, तळ तो जंगाचा, इंफाळवर साचा, असतां अन्नाचा तुटवडा त्यांस, पडला, जवळच जपानी तळ खास, ऐकावा त्याचा सत्य इतिहास ॥

मिळावे थोडे तरी अन्न, जपान्यांकडून, विचार असा करून, आझाद सैन्याचा मुख्य समयांस, पिजवुनी म्हणतो काय जपान्यास, द्यावे आम्हांस कांहीं धान्यास ॥

चा. क्र. 2) ऐकून तयाची वाणी, हांसला जीच गालांत. ॥

तो जपानी अधिकारी जाणा, बोटानेच दाविते त्यांस ॥

पहा समोर तळ ब्रिटिशांचा, तेथून आणावे धान्यास ॥ :-

॥ मेटीन — ४ थी (चालू) ॥

उपहास — पाहूनी ऐसा, भडकला वीर समयांस ॥

चा० क्र. १) जाहला रागानें लाल, क्रोधाचा जाळ, भासे जणूं काळ, जबाब रोखठोक दिला जपान्यास, तेथूनच आणूं आम्हीं धान्यास, तंवर ना खाऊं अन्नाचा घांस ॥

चा. क्र. ३) तिथूनच धान्य आणीपर्यंत उपास करणार ॥
आणि त्याच अन्नावरीं दीर्घ उपास सोडणार ॥
फौजेला सवाल केला बोला काय करणार ॥
फौजेनं जबाब दिला ग्वाही मरण करणार ॥

चा. क्र. ४ लगट) नेताजीनं सवाल त्यांना केला, अरे! वाहने नाहींत आपणांला, नाहीं अन्न आपणां खायाला, चढावयाचा हल्ला कसा बोला, ऐकून अशा शब्दाला, सैन्यानं जबाब काय दिला, चला जाऊं पायीं पायीं चला, जरी नसले औषध आजेला, चालेल तरी आम्हांला, जरी अन्न नसेल खायाला, तर खाऊंच रानू झाडपाला, पण तिथूनच आणूं धान्याला, नेताजींचा हुकूम तो मान्य आम्हां सर्वांला ॥

चा. क्र. ३) ती फौज होती तरी किती ऐका घा ध्यान ॥
एकंदर चार ब्रिगेडस होत्या त्या महान ॥
जी प्रथम रणांवर गेली त्यांत तो जाण ॥
सुभाष ब्रिगेड कमांडर कर्नल शहानवाज खान ॥
तीन हजार होतेच त्यांत कडवे पठाण ॥
त्या शिवाय शीख आणि नागरीक बलवान ॥

चा. क्र. ४ लगट) गांधी ब्रिगेडचा कमांडर, कर्नल इनाकतु(कि)यानी थोर, अडावीसशें सैनिक साथीदार, आझाद ब्रिगेड कमांडर, कर्नल गुलमारासिंह जोरदार, अडावीसशें सैनिक भरदार, नेहरू ब्रिगेड कमांडर, कर्नल गुरुबक्षसिंग सरदार, होतच सैनिक तीन हजार, या शिवाय कितिक नागरीक त्यांत भरपूर ॥ होते सैन्य इंफाळवर, त्यांतून फक्त पस्तीसशें आले माघार ॥ जिथं नाहीं भरपूर अन्न, तिथं सांगा कुठली विमानं, नव्हत्या मोटारी नव्हतं वाहनं, नाहीं शस्त्रसाधनं नाहीं पडली भयंकर वाण ॥

चा. क्र. १) तरीपण लढा लढवायचा, चंग जोराचा, बांधला साचा, धन्य तें वीर नेताजीराव, करुनिया ब्रिटिश सत्तेवरी डाव, केले पारतंत्र्य त्यानीं चलेजाव ॥ ४ ॥

X———X

॥ सोहीम च डी ॥

चाल क्र. १) जय महात्मा गांधी जय असो, जवाहीर जय असो, सुभाष जय असो, गर्जना करून त्यांनी जोरदार, चढविला हल्ला मोठा भरदार। मौलाना आझाद जय जयकार ॥
संचरली अंगीं देशभक्ती, चढली त्यांस स्फूर्ती, वर्णावी किती, नादानें भरून गेले आकाश, तयार झाले पाडण्या स्वातंत्र्य प्रकाश, नेताजींचा हुकूम व्हायचा अवकाश ॥

चा. क्र. २)
तोफांचा केला भडिमार, धड धडाड धडाड धाड धूम ॥
बंदूक काढिते बार, शत्रूला टिपिते ठाम ॥
ब्रिटिशांही नव्हते मुळीं स्वस्थ, लढविती लढा बेफाम ॥
रणतुंबळ झाले युद्ध, इंग्रजांस फुटला घाम ॥

चा. क्र. ३)
त्यामधीं आघाडीवरच हिंदी नरवीर ॥
पाहतां सुभाषबाबूंना आला गहिंवर ॥
केला त्याच क्षणीं वीरानें मनीं विचार ॥
आपलेंच लोक मारून स्वराज्य कसें मिळणार ॥

चा. क्र. ४ छोटा) जरी मिळाले तरी करायचे काय, अरेरेरे अरे रे हायहाय। कुऱ्हाडीचा दांडाच असा काळ गोताला होय ॥ त्यां क्षणींच हुकूम देऊन, आपली फौज घेतली काढून, थांबवलं आपल्या बंधूंच्या संहारास त्यानं ॥ इकडे विचार पडला दोघांना, संन्यास देणें चेतना, एवढेच काम असतांना, हा लढू लागला रणां, हे योग्य नसे होजाणा, म्हणून आज्ञा दिली त्यादोघांना, यावें निघून स्वर्गी, तंव कार्य संपले जाणा ॥
देवाज्ञा वेष माजून, सारें सैन्य जवळ बसवून, डोळ्यांत आसूं आणून, बोलला त्यांना विनवून, संपले कार्य माझें, ऐका बोल घ्या ध्यान ॥ ठेवा ख्यालीं आधीं शस्त्रांस, जा निघून हिंदूस्थानास, तिथें बंधू स्वयं महत्वास, जवाहीर नांव हे त्यास, जा, भेटा त्याला या वनास, अन् करा साह्य पुढील संग्रामास, तेंच खरें शस्त्र अहिंसा प्रभावी सर्वांस ॥ असं बोलला वीर सर्वांस, अन् विमानातनं केलं प्रयाण स्वर्गलोकांस ॥

चा. क्र. ३)
ती आझाद फौज दिल्लीला करीत गर्जना ॥
पोचलीं तोंच ब्रिटिशांनीं कैद केलं त्यांना ॥
किती फांशीं दिले किती जन्मठेप शिपायांना ॥
किती काळ किल्यामधें भोगती तुरुंगा जाणा ॥ :-

॥ मोहीम – २ री (चालू) ॥

म्हणून एकमतानं सारे करा गर्जना ॥

॥ "लाल किल्ला तोड दो, आझाद सेना छोड दो" ॥

चा. क्र. ४ लाट) कांहीं दुष्ट फितूर पण येतात, सरकारला साह्य करतात, यांच्यावरतीं साक्षी देतात, बचाव करण्या त्यांचा कॉंग्रेस आहे समर्थ ॥
तो वीर जवाहीरलाल आणा ध्यानांत ॥

चा. क्र. १) ती एकच संस्था कॉंग्रेस, वकील बचावास, आझाद सैन्यास,
इतर कुणी नाहीं पुढें येणार, स्वराज्यही तीच मिळवून देणार,
शाहीर दीक्षित कथन करणार ॥ २ ॥ दि. २१।८।८३ पुणें.

र. द. दीक्षित.

॥ जय हो छत्रपती ॥

॥ कवी: देवास दरबार [illegible] शाहीर र. ग. द. दीक्षित [illegible]

॥ जय हो, जय हो, जय हो, जय हो छत्रपती ॥ ध्रु० ॥

॥ अमूल्य ठेवा परमारांचा विक्रमसिंह देवास ।
॥ सोडून आपुली नगरी आजला करविरी दे वास ।
॥ शास्त्र विधीनें महाराणी ताराराणी त्यां दत्तक घेती ।
॥ स्वर्गिय पतीची आस पुरविती, जय हो छत्रपती ॥ १ ॥

॥ उत्साहानें करविरनगरी प्रमुदित हो बहु आज ।
॥ स्वागत करिते प्रेमभरानें या या या महाराज ।
॥ पक्षी, पशू, जलचरें, आणि सारे आनंदीत होती ।
॥ एक स्वानें किलबिल करिती जय जय छत्रपती ॥ २ ॥

॥ अल्पावधीं मधें देवासाचें राज्यही चतुर पणें ।
॥ करूनी ज्यानीं विजय मिळविला रणींही शौर्यानें ।
॥ असा भूपती विक्रमपती होई छत्रपती ।
॥ सुखी करो ही प्रजा आपुली जय हो छत्रपती ॥ ३ ॥

॥ राजर्षी तें शाहू महाराज, राजाराम नृपती ।
॥ सद्गुण त्यांचे आठवून करा राज्य वाढो कीर्ती ।
॥ शौर्य, धैर्य, कुल, शील समाजची पवार भोसले जाती ।
॥ देवास दरबार शाहीरांचा मुजरा घ्या पहिला, छत्रपती ॥ ४ ॥

(श्रीमंत सरकार शहाजी राजे छत्रपती कोल्हापूर यांच्या राज्यारोहणप्रसंगीं स्वत: गाईलेला मुजरा) (पुनर्रचना - दि. २१।८।८३ र. द. दीक्षित.)

॥ क्रांतीसिंह नाना पाटील यांचा पोवाडा ॥

(कवी :- क्रांती शाहीर गणेश रामचंद्र दीक्षित पेंच पो. का. सातारा (सांगली))

॥ भाग १ ला ॥

(चाल १ ली) भलं भलं हो पाटील नाना, अजब त्या नाना, काढल्या कल्पना,
ठकविले तुम्हीं इंग्रज सरकार, स्थापिले अजब प्रती (पत्री) सरकार,
भारतीं ठोकली सिंह ललकार ॥ धृ० ॥

(चाल २ री) जिथं बलाढ्य बादशाहीजं टेकिले हात, महशूर किल्ला असा आजिंक्य-
तारा प्रख्यात, जिल्हा तो सातारा प्रसिद्ध महाराष्ट्रांत, तो तारास्फूर्तीचा
असा, मर्दानी खरा, अखिल भारतांत ॥

(चाल क्र. १) सन एकोणीसशें इसवीला, क्रांती यामेला, आला जन्माला, क्रांतीचा
जाळ ठेवा ध्यानांत, गांव तें येडे मच्छिंद्रनाथ, नाना पाटील नांव विख्यात ॥

(चा. क्र. २) गांवाचं नांव जरीं येडं, तरी लावीं जगाला वेड ॥
पेशवाईत फडनवीस नाना। आंग्ल शाहीत पाटील नाना ॥
दोघेही सागर बुद्धीचे, नव नव्या काढून कल्पना ॥
एक डुलवी हिंदू पादशाही। हा हालवी साम्राज्य शाही ॥

(चा. क्र. ३) काढाया खणून इंग्रजी सत्तेचा पाया ॥
आला सिद्ध एकोणिसशें तीस सालच्या समयां ॥
कायदेभंग मंत्र महात्म्याचा मान्य हो तयां ॥
तलाठ्याची नोकरी सोडून धांवला राष्ट्रकार्या ॥
सोडलं घरदार आला संन्यासी तोडुनी माया ॥

(चा. क्र. ६ मंदीकर्नाटक) देह धिप्पाड बळकट मजबूत होता कमावलेला, त्यांत बेडर वृत्ती बनला ॥
मंत्र अहिंसा स्वदेशी कपडा तळ मान्य त्याला। देशासाठीं घेई फकीरीला ॥
गोणपाटाच्या पोत्याला त्यां फाडूनी भोकांला, घालीतसे कफनी अंगाला ॥

(चाल क्र. ४ लगट) गांधींचा कार्य प्रचार, सुरु केला त्यानं जाहीर, कायदेभंग करून
साधार, प्रचारार्थ हिंडे गरगर, घराची नव्हती दरकार, शौर्य व्याख्यान
बेदरकार, शेतकऱ्यांच्याच भेषमधं सारं, समजाऊन देतो बहादूर, केली
जनता जागृत फार, आली काळ गोऱ्यांना खरं, तंव चिडले ब्रिटिश
सरकार, पकडायचा सिंहाला यत्न केला जोरदार ॥ परी नाहीं नाना
गवसला, कारण सांगतो तुम्हांला, मागें धनाजी जाधव होता, संताजी
घोरपडे झाला, घोडदौड तयांची हाय ठाव सकळांला ॥ त्यापरीच
नानांची बोला, महाराष्ट्रांत घोडदौड होती सुरु त्यावेळां ॥ आज पाटील
हायती बाकळ्याला, तर उद्यां दिसतो तासगांवाला, परवां दिसे :-

॥ भाग १ ला (चालू) ॥

डोंगर माथ्याला, कधीं संस्थानांत दडला, कधी समुद्रपाटीला कोंकण आंतला ॥ कधी दिसला मोंगलाईला, कर्नाटकांत उठाव केला, गोव्यांत वीर गर्जला, तंवर पुन्हां महाराष्ट्राला, असा मुक्काम त्याचा राहीला, भासे काळ पोलीसखात्याला, फौजदार थंडगार झाला, अन्न जाईना मामलेदाराला, भरली धडकी डी. एस. पी. ला, नाना पाटलाशिवाय कांहीं दिसत नव्हतं कोणाला ॥

चा. क्र. १) जसा कृष्ण दिसे कंसास, शिवाजी औरंग्यास, धनाजी मोंगलास, नाना तसा पोलीस सुपरींटेंडास, कोगेजा ऑफ पोलीसखात्यास, नाना, नाना! हाच एक त्यां ध्यास ॥ १ ॥

x———x

॥ भाग २ रा ॥

चा. क्र. १) जंग जंग पछाडून पाहती, पोलीस पार्टी ती, अडून दिनराती, कमरेचा सरसावुनी पट्टा, गवसेनापरी नाना पाटील पठ्ठा, ब्रिटिश सत्तेचा वैरी कट्टा ॥
डी. ऐस. पीं नं विडा उचलून, पकडायचा जाणा, केला बहू यत्न, पण सिंहाला कोल्हा काय धरणार, शेळी वाघाला काय करणार, मुंगसापुढं साप कसा टिकणार ॥

चा. क्र. २)
आला हुकूम जारी सरकारी, कोणीही गोळी घालून ॥
कसाही करावा ठार । किंवा द्यावा जिता पकडून ॥
बक्षीस दहा हजार । अन् होईल मान सन्मान ॥
पण सहस्र डोळे ज्याला । धरणार तयाला कोण ॥

चा. क्र. ३)
जनतेचा प्राण तो जाहला पाटील नाना ॥
रक्षिती स्वप्राणाहून तयाला जाणा ॥
सारी जनता होती चकवीत गुप्तपोलीसांना ॥
पळविती राजेमाळ त्यांना करीत ठणाणा ॥
सरकारला साह्य करणाऱ्यां नीच फितुरांना ॥
परस्परांच जनतेनं दिले तयां शासन ॥

चा. क्र. ४ लगट) जेव्हा असेल त्यांच व्याख्यान, उभा राहतो दंड ठोकून, बोलतो वीर गर्जून, देतो शेतकऱ्यांना जिंकून, म्हणून त्याचे करण्या रक्षण, त्या सरकारी कुत्र्यांपासून, लोकवस्ती गराडा घालून, पोलिसही राजी होऊन, हातांत बेड्या घेऊन, :-

॥ भाग २ रा (चालू) ॥

डोळ्यांत तेल घालून, करतो पहारा रात्रंदीन, तरी संपताच व्याख्यान, पोलीसांना तुरी देऊन, घोड्यावरती स्वार होऊन, घोड्याला टांच मारून, हां हां म्हणतां निघून जाई नाना वायुवेगानं ॥

चा.क्र.१२) गिलच्याची
देवराष्ट्रयाला स्थान असे ध्येय तो देव सागरेश्वर ॥
यात्रा मोठी भरते त्यास्थळीं तिसरा श्रावण सोमवार ॥
गेले एकदां तिथें नाना पाटील करण्या प्रचार ॥

चा.क्र.४) लगट
जय गांधी करीत गर्जना, जय हिंद देत घोषणा, फडकतो तिरंगा गगना, सागरेश्वरी सभेला जाणा, आहे येणार पाटील नाना, अशी वर्दी आली पोलीसांना, सरसाऊन कमर पट्यांना, गेले धांऊन आणि वेढीला तो पाटील नाना ॥ पोलीस दिसले सामोर, तरी सिंह काय डरणार, व्याख्यान झाले जोरदार, जन तेथ जाहला प्यार, व्याख्यान संपल्यावर, पडीं जमली जनता साचार, पोलीसही धांवले सत्वर, पकडण्या नानाला खरं, पर नाना कुठाय जाग्यांवर, नाना आला घोड्यावर स्वार, दिला टांच घोड्याला न, गेला तिथून नरवीर ॥ गेला गेला नाना तो गेला, असा एकच ओरडा झाला, कसा गेला न कळे कोणाला, पोलीस तर भांबावून गेला, आ वासून पहात राहीला, टप टप टप हं गेला, नाना निसटला ॥ पोलीस थंडगार झाला, परी डी. एस. पीच्या अंगाचा अंगार फुलला ॥
जसा शिवबा लोहगांवीस, औरंगजेबाच्या मोंगलास, त्यापरी खास, नाना पाटील पोलीस खात्यास, कळला नाहीं साऱ्या ब्रिटिश राज्यास, भारताला वाक घ्यावे ध्यानास ॥ २ ॥

x——०——x

भाग ३ रा

चा.क्र. १)
गेली थकून नोकरशाही, पोलीस पार्टीही, पाहून त्या समयीं, नाना पाटलांनीं केला विचार, आपणांस तव पोलीस आले लाचार, व्हावें स्वाधीन आतां साचार ॥
असं म्हणून झाला स्वाधीन, पोलीसाधीन, आपण होऊन, हे कल्या मग बेड्या त्याच्या हातांत, नेऊन कोंडला त्यानीं पिंजऱ्यांत, हिंडणारा सिंह दऱ्याखोऱ्यांत ॥

॥ भाग ७ वा (चालू) ॥

चा. क्र. ६ / कटाव ५) असतांच तुरुंगामाजीं, वीर रणगाजी, हे ऊन नाराजी, त्यांच्या पत्नीनं, पत्नीनं। हाय खाल्ली घेतली त्यास तिनं रात्रंदीन ॥
नेत्रांची करुनिया ज्योत, पाहीं आपनाथ, पण वाऱ्याची झोत, आली जोरांत, तिची आणज्योत, गेली विझून जाहला अंत गेली स्वर्गांत ॥

चा. बदलून) तोडिली होती आधीच नोकरीची बेडी ॥ हरिसिरी ॥
लग्नाचीही तुटली आपो आप या घडीं ॥ —— ॥
राहिली मात्र ती जाणा एकच तेवढीं ॥ —— ॥

चाल - क. ८) एक कन्या दीड वर्षांची, होती पत्रांची, ज्योत वंशाची, माया ती वेडी, अशी वेडी, फक्त तीच नानांना आपुल्या घरांकडे ओढी ॥

चा. क्र. ३) जाहला असेर तो करार गाँधी आर्यविन ॥
त्यामुळे मोकळा आला सिंह पिंजऱ्यांतून ॥
कार्यास केला आरंभ पुन्हां जेटानं ॥

चा. क्र. ७ भेदीक २) एकोणीसशे बत्तीस सालीं गांधींचे आंदोलन ॥
गेला पुन्हां तुरुंगात बेचाळीस सत्याग्रह करुन ॥
हाण्यावरती तोन लेक हजरी घायच्या करारानं ॥
पुन्हां आला मोकळा सिंह हा जाळे तोडून ॥

चाल क्र. ४ लगांट) येडेयांपासून इस्लामपुरांस, जऊ मैल हजरी देण्यास, करीतसे पायीं प्रवास, डरला न मुळीच कष्टास, विसरला नाहीं कार्यास, जनतेस देण्या संदेश, पकडण्याच्या काढून कल्पनेस, प्रोत्साहन दिलं कुंडलच्या शाहीर निकमास ॥

चा. क्र. १) तोंच बेचाळीस सालांस, दिले मंत्रास, महात्मानं खास, गोऱ्यांनो सोडा हिंद देशांस, ठराव झाला एकमतानं पास, जनहो तोडा पारतंत्र्यास ॥

चा. क्र. लगांट ४) त्यावेळीं नाना पाटलानं, मनांमधें ठाम टाकले ठरवून, यावेळीं मात्र आपण, नाहीं व्हायचें पोलीसाधीन, भूमिगत असेच राहुन, काँग्रेसचे कार्य हे करु ध्येय मानून ॥ शेतकरी, कामकरी मेळा, सारी जनता झाली गोळा, क्रांतीचा मंत्र त्यानं दिला, ग्रामराज्य काढून कल्पनेला, गांवोगांवी केला आरंभ ग्रामराज्याला ॥
इस्लामपुरच्या कचेरीवर, बसविण्या ताबा खरोखर, नेला मोर्चा त्यानं सत्वर, केला हल्ला कचेरीवर, खबरले तेव्हां सरकार, निशस्त्र जमावावर, पोलीसांनीं केला गोळीबार, उधळून लाविला मोर्चा त्यानीं साधार ॥

:-

भाग ३ रा (चालू)

पुन्हां जमाव करुनिया मोरं, नेला मोर्चा तासगांवावर, तासगांवचा मामलेदार, पाहून जमाव आनिवार, लागला कापू थरथर, इकडे आड तिकडे विहीर, असा पेंच प्रसंग आला त्यांवर, यांचं म्हणणं मान्य केलं जर, तर नोकरी खास जाणार, मग कुठला मी मामलेदार, कां सोडून हुकुमसत्वर, यावरतीं करावा गोळीबार, अशा पेचांत घावला बरोबर, तिथं होते पाटील चिंचणीचे बडे हुशियार ॥ नांव त्यांचे पाटील कृष्णा, जिल्ह्यांत मान त्यां जाणा, त्याजी सरकून प्रसंगावधाना, मामलेदारास केली सूचना इयानीं ती आणा ॥ जर कराल गोळीबार, तर पडतील आपुलेच मुडदे कचेरीमोरं ॥ आपुले पोलीस मुठभर, यांच्यापुढं कसें तगणार, मामलेदारां पटला विचार, गांधी टोपी घालून डोईवर, मोर्चाला आला सामोरं, हातीं घेऊन झेंडा सत्वर, फडकाविला तिरंगा स्वतः कचेरीवर ॥

(चा. क्र. १) मिळविला विजय नानानं, मोर्चे नेऊन, पण अहिंसा तत्वानं, आंखले ग्रामराज्य प्रतीसरकार, गाजलें तेंच पत्री सरकार, हादरले पूर्ण ब्रिटिशसरकार ॥ ३ ॥

॥ भाग ४ था ॥

(चा. क्र. १) त्या गोरखीनाथाप्रमाणं, वेगवेगळे जाण, गट बनवून, विभागणी भूभागतांची साचार, नाना पाटलानीं केली शिस्तवार, म्होरक्या आला स्वतः त्यांचा साथार ॥

प्रतीसरकारचे मुख्य ठिकाण, कुंडल गांव छान, औंध संस्थान आंखला मग ग्रामराज्य आकार, पटवी जनतेला प्रती सरकार, शाहीर दीक्षित सारं गाणार ॥

(चा. क्र. 2) कल्पना गांधी लग्नाची, काढिती ते पाटील नाना ॥
फारच थोड्या खर्चांत, कितीतरी लाविले लग्नं ॥
वांचवण्यां खर्चं कोर्टाचा, पंचामार्फत करी न्यायदाना ॥
चालवली पुन्हां ती साची, पूर्वींची खास योजना ॥

(चा. क्र. 3) याचा फायदा घेऊ लागले खरें गांवगुंड ॥
वाळवे तालुक्यातील कांहीं फरारी गुंड ॥
नानांच्या नांवाखालीं करीती गरिबांना थंड ॥
नानांनीं त्यांना केला योग्य तो दंड ॥
कित्येकांचे हात, पाय त्यांत जाहले खंड ॥

॥ भाग ४ था (चालू) ॥

चा. क्र. ४) लगट) गुंडांचा केला नायनाट, जनतेचे प्रेम अफाट, विश्वास मिळवी अफाट, त्यामुळेंच कार्याला अधिक लागले नेट ॥ जाणिले तेव्हां नानानं, नाहीं होत कार्य पैशावीण, मी तरी फकीर आलो जाण, आणावा पैसा कोठून, असा प्रश्न पडला दारुण, मुत्सद्दी डोक्यांतून, भगतसिंगाची आली आठवण, नॅशनल बँक कां लुटली भगतसिंगानं ॥ तेंच ध्येय पुढें ठेऊन, पैशाचा सोडविला प्रश्न सहज वीरानं ॥

चालक्र. ३)
पगाराची एम. एस. एम. रेल्वे त्यानी लुटली ॥
पोलिसांच्या बंदुका न काडतुसे पळविली ॥
खानदेशांत धुळ्यांला आऊन धाड घातली ॥
खजिन्यांतली तीन लाखांची संपत्ती आणिली ॥
कुपवाड जवळ मालगाडी रेल्वे पाडली ॥
शिवरायाच्या गनिमी काव्याची शिस्त गिरविली ॥
सैतानी इंग्रजा पुरी जरब बसविली ॥

चा. क्र. ४) लगट.) गडबडली सावकारशाही, खडबडली भांडवलशाही, हडबडली इंग्रजशाही, खूष आली गरीब जनताही, न्यायराज अती सरकारचे मानती सर्वही ॥ यापरी नाना पाटलानं, ग्रामराज्यें करून स्थापन, सुखविले रयतेला त्यानं, जनतेचे हृदयसिंहासन, केलें काबीज आपल्या कार्यानं, साला धरून देईल कोण?, शिवबाचं आनंद भुवन, डोलूं लागलं पुन्हां दिमाखानं, सातारा ठरला पुन्हांगी आजिंक्य बलवान ॥

चा. क्र. १२) गिलच्याची)
मान्य कसें करणार हे सारें नीच ब्रिटिश सरकार ॥
पुन्हां नानाला कैद करण्याचा यत्न केला जोरदार ॥
काळ्या पोलिसांना दाद देईना आपलं पत्री सरकार ॥
अखेर धाडले त्यानीं साताऱ्याला गोरें लष्कर ॥

चा. क्र. १) त्यालाही पूर्ण चकविलें, बुध्दीनं भलं, नानानीं त्यावेळं, शिवाजीनं जसा शास्ताखानास, त्यापरी यानं गोऱ्या साहेबांस, भरली तंवा धडकी आंगला पेनास ॥ ४ ॥

×———०———×

॥ भाग ८ वा ॥

चा. क्र. १) क्रांतीसिंह असतां भूमीगत, आले फीरत, मुक्काम अवचीत, पडला
खानापूर बलवडी या गांवांस, रातभर करून पायीं प्रवास,
आले गांवाबाहेरील देवळांस ॥
विश्रांतीस राहिले वस्ती, आली मग सुस्ती, गाढ निद्राती, उजाडले
कधीं कळले नाहीं कोणांस, सकाळीं देवपूजा करण्यास, पुजारी
गुरव आला ज्या वनास ॥
तों सात आठ गडी लंगोटबंद, पडलेले नाकबंद, सोडून संबंध,
गांवांचा, दिसले पहा जवा त्यांस, मारली धूम गेला पळत गांवांस,
कुठला देव न् कुठली पूजा त्या समयांस ॥

चा. क्र. २
ठों, ठों, ठों मारुनी बोंब, उठविले पोलीस पाटलांस ॥
चला उठा! दरोडेखोर हायती, देवळांत या वनास ॥
डोळे चोळीत पाटील उठला, जमवुनी साऱ्या गांवांस ॥
घेऊनी हत्यारें संगें, चालला पकडण्या त्यांस ॥

चा. क्र. ३)
उजाडतां नाना पाटलांचा एक साथीदार ॥
तोंड धुण्यासाठीं जो येतो देवळाबाहेर ॥
तों दिसला जमाव लोकांचा मोठा अनिवार ॥
आपल्याकडेच येतो आहे संगं घेऊन हत्यारं ॥
उठविले नानाजीं चला होऊया पार ॥
गर्जला क्रांतीसिंह तो काय खरोखर ॥

चा. क्र. १) जो भ्याड वृत्तीचा जाणं, षंढ, नादान, असेल जो कोण, तोंच येथूनी
पळून जाणार, नानाचं पाऊल नाहीं हलणार, व्हायचं ते होऊं दे
जें जें होणार ॥

चा. क्र. ४) लगट. बंधूनों ध्यावं ध्यानाला, हा प्रसंग कसा जाहला, जरा मागें जाऊया
चला। अठराशें चौदा (१८१४) सालाला, नेपोलियन एल्बा बेटांतून
जेव्हां निसटला ॥ आणि आला फ्रान्स देशांत, तवा इंग्रज जर्मन
तिथं, युरोपाची वांटणी करण्यांत, गुंतले असतां अवचीत, बातमी
थडकली तिथं, नेपोलियन आला पुन्हां इथं, गडबडले सारें
निश्चित, दोन लाख फ्रेंच सैन्य दिले धाडुनी त्वरीत ॥ नेपोलियना
ठार करण्याला, आलं सैन्य जवळ ज्यावेळां, नेपोलियन पुढं जाहला,
छाती काढून उभा राहीला, मोजकेंच शब्द गर्जला, "या फ्रेंचानों या,
हा तुमचा बादशाहा नेपोलियन इथं एकटा उभा आहे"! :—

॥ भाग ५ वा (चालू) ॥

पा. क्र. ३) झाडूनी गोळ्यां आधीं करातयाला ठार ॥
गाजला पराक्रम कीर्ती होईल जगजाहीर ॥
एवढेंच शब्द ऐकतां घडला चमत्कार ॥
जादूची कांडी जणूं फिरली सैन्यावर ॥
आपोआप बंदुका उडल्या हवेमधीं बार ॥
एकमुखानं सर्वांनीं केला जयजयकार ॥
॥ "बादशहा नेपोलियनकी जय" ॥

पा. क्र. ४) लगार. थेट तसाच प्रकार इथं झाला, समुदाय जवळ जसा आला, नाना पाटील पुढं जाहला, दंडथोपटून उभा राहीला, मोजकेच शब्द बोलला,
"या माझ्या बंधूजो या, हा तुमचा नाना पाटील इथं उभा आहे"
आधीं कैद करुनिया त्याला, पोलीसांच्या कराहवाला, आणि मिळवा बक्षिसाला, तुमची कीर्ती होईल दुनियेला, "तुमचा नाना" एवढे शब्द ऐकतांच पोलीस पाटील पुढं जाहला, मिठी मारली त्याच्या पायांला, आलं पाणी त्याच्या डोळ्यांला, दीनवाणे बोलला नानाला, क्षमा करा आपुल्या बंधूला, आणि लवकर निघून जा इथून आपल्या कार्याला, मी पोलीस ठाण्यावर, दिली असें वर्दी खरोखर, येतील तें यमाचे" दूत इथं लवकर ॥ म्हणून सांगतो ऐका देऊन ध्यान, जा भाई आधीं निसटून, केसाला तुझ्या इथं कोण, लावील धक्का तर त्याचा घेईन प्राण ॥

पा. क्र. १) जाणून प्रसंग गंभीर, निसटला वीर, तिथून अरअर, धन्य तो नाना जनतेचा प्राण, जनताहृदयांत मांडिले ठाण, शाहीर हा कोण करील गुणगान ॥५॥

← ० →

॥ भाग ६ वा ॥

पा. क्र. १) ही वार्ता कळली डी. एस. पी. ला, गिल्बर्ट सायबाला, लालेलाल झाला, आला धांऊन धरण्या नानास, घेऊनी संगे पोलीस तापयांस, लागला जोरानं त्याच्या मागास ॥
तोंच कोणीतरी एकानं, माग काढून, वर्दी दिली त्यानं, नाना आहे लोणंदच्या आसपास, सभा आहे त्याची बातमी हीरवास, करा करुनिया धरावे त्यांस ॥
ऐकतांच उठला झटपट, साहेब गिल्बर्ट, डोईवर हॅट, ठेऊनी मारली नेकटायची गांठ, फांस पर पडला त्याचाच त्याला दाट, करा तो ऐका बिनबोभाट ॥

॥ भाग ६ वा (चालू) ॥

चा. क्र. 2) घेऊनी सशस्त्र पोलीस, चौफेर वेढीला गांव ॥
तपासले घरन् घर सारें । सांपडला नाहीं नानाराव ॥
निसटला तोडूनी जाळें । तो क्रांतीसिंह पहावं ॥
सापडेल कसा कुत्र्यांना । त्यासिंह, लागतं व्हावं ॥

चा. क्र. 3) गिल्बर्ट पाय आपटीत करी थैमान ॥
चालला संग एक दोन पोलीस घेऊन ॥
ज्यानं वर्दी दिली त्याचा सूड घ्यावा म्हणून ॥
तोंच समोरील एका छोट्या हॉटेलातून ॥
एक दोन वीरांसह नाना बाहेर येऊन ॥
ऊभा राहीला साय बापुढें शेकहॅण्ड करून ॥
बोलला हांसतच त्याला गोड वाणीनं ॥

॥ पद ॥ चाल :- या भगव्या झेंड्याला सतत वंदू ॥
धरण्यास आला तुम्हीं, तोच हा मी ॥ ध्रु० ॥
जो नित दंग राष्ट्र कर्मी, तोच हा मी ॥
विडा पैजेचा आला ऊचलून, क्रांती सिंहाला आणीन पकडून,
तुरी हातीं देऊन गेला निसटून, घाव घालूनी वर्मी ॥ तोंच ॥
आला तैसे परतून जावें, पुनरपी ईकडे कधींहि न यावें,
देतो जीवदान सुखें रहावे, घेऊन तुमची हमी ॥ तोंच ॥

चाल क्र. 4) लगर) जर नसतो आज मी ईथें, तर माझे वीर अरबयांत, पाठवतें तुला स्वर्गात, आका शांतल्या बापाची भेट घ्यावयाअत ॥ पण एक बोल सत्याचा, नव्हे ईंग्रज शत्रू आमुचा, तूंतरी मुळींच नाहीं साचा, शिवाय मंत्र आमच्या महात्म्याचा, सत्य, अहिंसा, त्याग, शांतीचा, आहे मान्य आम्हाला त्याचा, म्हणूनीच सोडतो तुला रस्ता धर आधीं घरचा ॥ आमुचा शत्रू निश्चिती, ही तुमची राज्यपध्दती, तोडण्या तिच सांप्रती, ग्रामराज्य केली आंखणी आम्हीं यावर्षी ॥ नाना पाटील असतो नांदत, जनतेच्या हृदय मंदिरात, कसा गवसेल तुझ्या हातांत, सटकन निघून जा ईथून आपुले घर गांठ ॥ आणि ठेव बोल चित्तांत, मला पकडायाचा हेत, धरू नको कधींही मनांत, जाईल सारा तो व्यर्थ, गुपचूप निघून जा ऊभा मी पाहीं वरतं ॥ ऐकून त्याच्या शब्दाला, गिल्बर्ट गारेगार झाला, पायांला कंप सूटला, दरदरून घाम त्या आला, :-

॥ [illegible] (पुढे) ॥

त त प प करूं लागला, थय थॅंक्यू म्हणतो जाजाला, टोपीकाढून
सलाम त्यानं केला, आली पिंजार पिवळी त्यावेळां ठेवायाजाला ॥
गेला मान खाली घालून गिल्बर्ट त्यावेळां ॥

चा. क्र. १) चुकूनही पुन्हां गिल्बर्टाजं, नानाला जाणं, धरण्याचा यत्न, केला
नाहीं कधीं सुध्दां स्वप्नांत, शाहीर दीक्षित गातो चरित्र कवनांत,
सुज्ञ जन गुंग होती श्रवणांत ॥

क्रांतीसिंह पाटिल नाना, मर्दानी बाणा, काढून कल्पना,
स्थापिले सातार्‍यांत प्रतीसरकार, नांव आले जगीं पत्री सरकार,
तूर्त पवाड्याचा संपला आकार ॥

कवी दीक्षित क्रांतीशाहीर, चिंचणीकर ख्यात, तासगांव तालुक्यात,
जिल्हा सातारा प्रसिध्द जगतांत, रहिवास त्याचा सांगली
शहरांत, गातो नित्य कवन येऊन बहरांत ॥ ६ ॥

पुनर्लेखन मंगळवार दि. ३०।८।८३ पुणें. क्रांतीशाहीर रघुवीर दीक्षित

X —— ० —— X

॥ पद - तोंच हिंदुस्तान कां हा? ॥ चाल :- तोंच बंगाल हा कां ॥

॥ कवी :- क्रांतीशाहीर ग. द. दीक्षित चिंचणीकर (सांगली) ॥

सुवर्णभूमी नांव ज्याचें, तोंच हिंदुस्तान कां हा?,
वीरभूमी नांव ज्याचें, तोंच हिंदुस्तान कां हा? ॥ धृ० ॥

जिथें अशोक विक्रमादित्य जाहले प्रसिध्द,
छत्रपती शिवराय जन्मले जिथें जाहले सिध्द,
कांपती थरथरां ज्यांना बलाढ्य ते अविंध,
स्वातसे आज परकीय लत्ता, तोंच हिंदुस्तान कां हा? ॥

दहाजणांला भारी ऐसा होतां जिथें वीर एक,
शूर वीर मरहट्टा ऐसें ब्रीद ज्याचे गौरव,
अतुल शौर्य होतीं ज्याची करीतसे हिमालयेक,
शत्रूहृदयां चिरत होता, तोंच हिंदुस्तान कां हा? ॥

जिथें मानियली पूज्य श्रेष्ठ गो-माता,
जिथें जाहल्या अहिल्या, द्रौपदी, सीता तथा,
तिथें पातिव्रत्याची कदर कोण करी आतां,
माजला भ्रष्टाचार पुरता, तोंच हिंदुस्तान कां हा? ॥

X —— ० —— X

दि. ३०।८।८३ पुणें

←—— ० ——→

॥ श्रीगुरुदेव प्रसन्न ॥

॥ महाराष्ट्राचा संपूर्ण पोवाडा ॥

शाहीर:- क्रांतीशाहीर ग. द. दीक्षित चिंचणीकर मु. सांगली ॥

॥ भाग १ ला ॥

(चा. क्र. १) जिथं रामकृष्ण भगवान, शिवाजीही जाण, जाहले धन्य, त्यांच भारतांत महाराष्ट्रास, जिथैं समर्थ स्वामी रामदास, पावला तो जगीं श्रेष्ठपदास ॥ ध्रु० ॥

(चा. क्र. ५) आझाद हिंद जनरल भोसले जगन्नाथ, जव्या पुलावरतीं बसले होते चांदण्यांत, लावुनी नजर त्या शनवारवाड्यावरतं, तोंच त्यां भग्न वाड्यांतून, पुरुष एक महान, जाहला प्रगट ॥

(चा. क्र. ७, भेदीक ३) ऊंची आठ फूट शिरीं पिंगट डोळे पाणीदार, नासिका सरळ वर्ण गौर ॥
जगन्नाथ हादरून, तरी धैर्य धरुन भिती युक्त आदर, करुनिया प्रणाम खरोखर ॥
प्रश्न करती महाराज आपण कोण सांगा सत्वर, तोंच आला आवाज गंभीर ॥

(चा. क्र. १) हे वीरा मराठ्या ऊठ, होऊनी धीट, पाहा मज नीट, सांग आतां कोण मी तें सत्वर, भोंसल्यानीं उत्तर दिले बाणेदार, देऊनी ऐतिहासिक आधार ॥

(चा. क्र. २) स्वराज्याच्या सनदा आणणारे, दिल्लीच्या बादशहाकडून ॥
तें वीर मराठे बाळाजी, भट पेशवे असावे आपण ॥
केला सवाल हंसुन पुरुषानं, सनदा देणारा बादशहा कोण ॥

(चा. क्र. ३) पहिल्यापासून होतो मी स्वतंत्र आहे आजही ॥
एवढीच माझी योग्यता समजतोस कांहीं ? ॥
भोसल्यांजी कबूल केली चूक आणि ठवलाही ॥
ज्याचे नांव ऐकतां नादिरशहा करुनियां घाई ॥
गेला पळून स्वदेशी आली पळतां थोडी धुई ॥
असे इंद्रापरी वीर सुभट भट तुम्हीं पाहीं ॥
बाजीराव पहिले, वळखिले मी सांगा कीं नाहीं ॥

(चा. क्र. ४ प्रगट) अकालींच जीवा तिरीं, केली स्वारी स्वर्गावरीं, त्यामुळे आली नापुरी, स्वातंत्र्य आसती खरी, म्हणुनी कां प्रगट होतसां सांगा झडकरीं ॥
महापुरुषानं त्यावेळला, सुस्कारा लांब टाकला, यापेक्षां श्रेष्ठ मी नाहीं कां विचार चिन्ताला ॥ भोसल्यांजी पश्चात्तापदग्ध सवाल पुन्हां केला ॥

(चा. क्र. १) तर मग सती रक्षणार्थ, सिंहगडावरतं, देह ज्यानं सार्थ, केला तेंच तुम्हीं तानाजी वीर, शिवाजीचे जीवश्च मित्र रणधीर, तोंच आला आवाज पुन्हां गंभीर ॥ १ ॥

x———x

॥ भाग २ रा ॥

चा. क्र. १ करावनं २) सवाल केला महापुरुषानं पहा स्वर्गलोकीं, जरा वरती नजर फेकीं, इंद्रदरबार अवलोकीं, अवकातो तुझा ताजाजी, मी नरवीर तो गाजी, करी तर्क कोण मी, आजीं ॥

तरी तुम्हीं खास शंभूराजे धर्मवीर, खरे क्षत्रिय रणधीर, छत्रपतींचा तीर, धर्मरक्षण कार्य आपुले, करा पूर्ण आतां या वेळं, सांगण्या काय हो आले ॥

चा. क्र. १) मी नरवीर संभाजी, धर्माच्या काजीं, लावुनी बाजी, अर्पुनी प्राण झालो जो अमर। भू-सिंह पुन्हां करुन विचार, सांगा मज कोण मी असे साचार ॥

चा. क्र. २) त्याक्षणीं पुन्हां भोसल्यांनीं, सांगितले धीर वाणीनं ॥
धोडदौड करोनिया ज्यांनी, यवनांची केली दाणादाण ॥
तें वीर धनाजी संताजी, कीं स्वामीनिष्ठ खंडोजी आण ॥

चा. क्र. ३) महापुरुष बोलला तेव्हां काय गर्जून ॥
ज्यानें महापराक्रमी वीर केले निर्माण ॥
आतां सांगशील कां, मी आहे तरी कोण ॥
भोसल्यांनीं वाजविली टाळी तेव्हां हर्षानं ॥
तुम्हीं शिवप्रभू आहां। महाराष्ट्र भूषण ॥
महाराष्ट्र जागवून तुम्हीं केला आनंदवनभुवन ॥

चा. क्र. उगाट ४) ऐकून वाणी येशदां, हांसला पुरुष खदखदां, तो उजवीकडून प्रकाशाचा झोत ये तदा ॥ आणि त्यांतून मूर्ती सावळीं, एकदम प्रगट जाहली, शिव छत्रपतींची तेजस्वी ती भली ॥

चा. क्र. १) शिवभूप हिंदनंदन, मनीं आनंदुन, करिती वंदन, पहा त्याक्षणीं भव्य पुरुषांस, महापुरुषानें पोटीं धरले शिवबास, महापुरुष म्हणजेच महाराष्ट्र खास ॥ २ ॥

X———— o ————X

॥ भाग ... ॥

चा. क्र. ६ / भै. क्र. १) स्वाल केला महाराष्ट्राला छत्रपती श्री शिवबानं ।
तोरणा घेण्यापूर्वी याच रूपानें मज दिधले होतें दर्शन ॥
आज जगन्नाथांस देऊनी केलेस तयाला पावन ।
ध्यानीं आले बा! पुन्हां दर्शन घावयाचे जे कारण ॥
आज महाराष्ट्रीय तरुणांनीं राजकारण तें जाणून ।
राखुनी धोरण पुन्हां बांधावे स्वराज्याचे तोरण ॥
ब्रम्हदेवें जरा सावित्रा सावित्या जं पृथ्वी केली जरी निर्माण ।
पुत्र हिमालय, कन्या भारतभू तशीं जाण ती पृथ्वीनं ॥

चा. क्र. ६ / कराव ५) महाराष्ट्रा तसाच पण तूं ही, राजापरी पाहीं, वीर वज्रदेही, भारतमाते पोटीं, अरे पोटीं, निर्माण करिसी तें फक्त स्वातंत्र्यासाठीं ॥
शंकराच्या जटेंत जरी गंगा, पावनकरी अंगा, अखिल पापभंगा, तशी तव माथीं, तवमाथीं, नर्मदा माईची दूर पसरली कीर्ती ॥

चा. क्र. ५ / कराव ५) कालव्याल सर्प भीषण, गळ्याभिवतीनं, शंकराच्या जाण, फाळिती विळखा ॥ तशी तुझ्या गळ्याभिवतीनं, तापी नदी छान, वाहते जाण, खरोखर ऐका ॥

चा. क्र. ६ / कराव ४) छातीवरती जशी शंकराच्या, माळ रुद्राक्षी, तशी आजसाक्षी, नदी गोदावरी अत्यक्षी ॥
त्याच्या कमरेभवतीं दर्भाची, मेखला साची, तशीच येथेची, कृष्णा नदी जाण ती साची ॥

चा. क्र. 3) तुंगभद्रा तरी तव चरणीं लोळण घेई ॥
पाठीचा कणा तव सह्याद्री हा होई ॥
आनंदवनभुवन तुझी पाठ ती पाहीं ॥
पूर्वेस तुझ्याती तुकजा भवानी आई ॥
पश्चिमेस समुद्र दक्षिणेस कार्तिक स्वामीही ॥
सेनापती देवांचा धोरपडयांना संगती घेई ॥
आणि उभा सज्ज सांडुरांस रक्षणा राहीं ॥
यामुळें यमाचेही भय तुला मुळीं नाहीं ॥
उत्तरेस ओंकारेश्वर देतसे ग्वाही ॥

चा. क्र. ४ / लाट) रावणानें जेव्हां तुजवर, आक्रमण केले भयंकर, तेव्हां सीताकांत रघुवीर, न. लक्ष्मण त्याचा सहोदर, भारताच्या संरक्षणीं झाला जेव्हां तय्यार ॥ त्यावेळीं आजच्याप्रमाणं, होते तिन्ही श्रेष्ठमहान, वाल्मिक, वशिष्ठ, विश्वामित्र असें ते तीन ॥त्यानीं आखणी केल्याप्रमाणं, :—

॥ भाग ३ रा (चालू) ॥

चा.क्रं. (नगर-४) रामानं केलं आचरण, दंडकारण्यांत ते जाणा, तूंच आश्रय दिलास महाराष्ट्रा कर आठवण ॥ नाशकास पंचवटींत पाही, प्रत्यक्ष महादेवानींही, हनुमंत रूपें लवलाही, जाळून लंका दिली पाही, सिता शुध्दी केली नवलाई, रामास साह्य केले पाही, हीसारीं कार्ये घडली या तुझ्याच या ठायीं ॥ प्रत्यक्ष रामचंद्राजं, महाराष्ट्रीय तरुण साह्यानं, रावणाचा पराभव केला ठार मारून ॥ यापरी योजना आखणारे श्रीमंती जाण ॥ रावणाचे नव्हते म्हणूनीच सुयशा ये ध्यान ॥

चा.क्रं. १) त्याच या रामचंद्राजीं, नाम तव अणीं, टाकले बदलूनी, दंडकारण्याचे महाराष्ट्र छान, म्हणुन तुज करतो प्रणाम दे ध्यान, गाऊं दे मला तुझें गुणगान ॥ ३ ॥

x————o————x

॥ भाग ४ था ॥

चालक्रं. भेदीक ७/५) बा! महाराष्ट्रा! कृष्ण जाशाला जरासंध सम्राट, बोलवी कालयवना बीनबोभाट, तुझ्याच आश्रयानं श्रीकृष्णानं लावली तयाची वाट ॥ तुझाच पुत्र मुचकुंदाकडून कालयवन धाडला स्वर्गी, लीला अशी कृष्णाची अवधी, भारतमाता परवशता पाशा तोडिसी तूंच जगीं ॥

चा.क्रं. १) देव दैत्य युध्द घनघोर, आले यांत ठार, दैत्य हेपर, म्लेच्छरूपानें तुझ्या पश्चिमेस, जमुनी गांठती महाराष्ट्र वेस, नाहीं परी हालला तुझा लवकेस ॥

जयद्रथाच्या हिंद देशात, सिंधराज ख्यांत, दाहीर विख्यात, महंमद कासीमनें कपटें केला ठार, परी त्याची कन्या सुड घेणार, आर्यस्त्रियां श्रेष्ठ जाणा निर्धार ॥

चा.क्रं. २)
परी स्वातंत्र्य हीन नरवीर । सिंधचे होता हतबल ॥
त्या वल्लभपूरच्या राजानें । जरी केलें आपुल्या जवळ ॥
यवनांचा येतां हल्ला । त्यानेंही काढिला पळ ॥

चा.क्रं. ३)
त्यावेळीं तुझ्याच आश्रयानं राजा वल्लभपूर ॥
निर्धास्त राहिला महाराष्ट्रा करी विचार ॥
पुढें महंमद गिझनीने पराभव केल्यावर ॥
तूंच एकटा महाराष्ट्रा त्याला साह्य करणार ॥
कोंकणांत माहिकावती वीर ठिकाणीं साचार ॥
तें वीर आज नागवशीं म्हणून असणार ॥ :-

॥ भाग ४ था (चालू) ॥

सोमवंशी क्षत्रिय नाडवळ प्रसिद्ध फार ॥
त्याचवंशी मुंबई प्रांताचे स्वराज्यमंत्री थोर ॥
गोविंदराव वर्तक आज त्याची साक्ष देणार ॥

चा. क्र. लगर ४) तूं जर त्यांना त्यावेळीं, नसतेस केलें जवळीं, तर त्यांचे नांव न उरतें आजच्या काळीं ॥ पश्चिमेस तुझ्या गुजराथ, तो भृगु, कच्छ आणि लाट, तैसाच देश अपरांत, यांचे संरक्षण तूंच हिमतीनें केलें निश्चित ॥ इराणांतील मूर्तीपूजक, तें लाट प्रांतीचे लोक, तुझ्यामुळेंच नांदती बिनधोक, साल्हेर, मुल्हेर किल्ले तव रक्षण करती त्यांचे गोरव ॥

चा. क्र. १) अशा परोपकारी महाराष्ट्रा, पूज्य महाराष्ट्रा, स्वतंत्र महाराष्ट्रा, भक्तीनें करतो तुजसी प्रणाम, आम्हा मराठ्यांचे तूं आश्रय धाम, म्हणून महाराष्ट्र शोभतें नाम ॥ ४ ॥

x————o————x

॥ भाग ८ वा ॥

चा. क्र. ८) यवनानीं पंजाब घेतांच पृथ्वीराजवीर, भारतीय शौर्याचे गांही उच्चसे शिखर, परी त्यांस भाऊबंदकी नाड येणार, म्हणूनीच क्षात्रवीरांस, आर्यावर्तास, सोडणें त्यांस, भाग झाले सारं ॥
त्यानीं आश्रय घेतला आरवली पर्वत खोऱ्यांत, तिथल्या वाळवंटाचे बनविलें नंदनवन त्वरीत, परी तिथेंही यवनापुढें घ्यावी लागली पिछेहाट, यवनानीं लावतां पळवून, त्यांतले कांहीं जण, गेले नेपाळांत ॥

चालक्रा. १) चितोडची सती पद्मिनी, आर्यस्त्रीगुणी, लढली रणांगणीं, पातिव्रत्या-साठीं करी जोहार, घेऊन संगें स्त्रियां पंधरा हज्जार, धन्य पद्मिनी आर्यस्त्री थोर ॥

चा. क्र. २) [illegible]
त्या चितोड शिशोदयांना, भू-सिंह वदती सान थोर ॥
भू-सिंहाच्या पुढें भूषण, अपभ्रंश आला खरोखर ॥
भूषणाचाच भोसले झाला, तो शब्द खास साचार ॥

चा. क्र. ३) त्यां भोसल्यांना तूंच दिलास आश्रय इकडे ॥
भोसल्यांतूनच जाहले पुढें वीर घोरपडे ॥
स्वराष्ट्र निर्मिले तोंच महाराष्ट्र पुढें ॥
आले थक्क पाहून तव शौर्य शत्रू बापुडे ॥

॥ भाग ८ वा (चालू) ॥

चा.क्र. ४ लगट) पुढें जरा घेई टेकून, त्यावीर विक्रमादित्यानें, या आपल्याभारतांतुन, पळविले शत्रू तें हूण, मान शककर्ता बनला आपण, त्याच्याहीवंशजांनीं पण, त्यां वीर परमारांना जाण, इथें दिलेंस तूं आश्रयस्थान, त्यांनीही तुझ्याच साह्यानें, आपुला मूळ प्रदेश जिंकून, स्थापिलीं राज्यें बलवान, धार आणि देवास आजदेती साक्ष महान ॥

चा.क्र. १) तेंच पवार आज छत्रपती, करवीर आंतो, बैसले तख्तीं, कारण याचे तुझाच श्रेष्ठ आधार, खास तें तुझें शरणीं असणार, फेडतील, नाहीं! नाहीं म्हणणार ॥

चा.क्र. ३) शंकराजीं तुझ्या इथेंच रूप धरून हनुमंत ॥
भारतीय स्वातंत्र्य फिरविले सत्य यथार्थ ॥
गोकर्णी महाबळेश्वरीं वीर निर्मिले बलवंत ॥
भागेनाएवढ्यानें म्हणून कितिक साधू संत ॥

चा.क्र. ४ लगट) तें ज्ञानेश्वर एकनाथ, तुकाराम तसेंच समर्थ, रामदासस्वामी प्रख्यात, भगव्या पताकांनीं पाजळती स्वातंत्र्य ज्योत ॥ दानवीर आणि कर्मवीर, धर्मवीर आणि नीतीवीर, तुझ्या कुशीत जन्मले थोर, तुझ्या पश्चिमेचा सागर, तव शिरीं दिव्य जवरानें तो वर्षणार ॥ तो च्यवनऋषी विद्वान, त्यानेंच दिला तुज छान, त्या अश्विनीकुमाराचा [illegible] सह्याद्रीच्या नित्य ठिकाणीं, [illegible] । ५ ॥

× —————— o —————— ×

॥ भाग ९ वा ॥

चा.क्र. १) तो सागर तुला आजही, पुरवितो पाही, रत्नें जवजवीं, कसें तें याच चौकांत कळणार, रत्न पारखीच पारख करणार, गाजर पारख्याला जाहीं जमणार ॥

चा.क्र. कटाव ६/२) अमूल्य रत्न भारत मातेचा सौभाग्य तिलक, महाराष्ट्राचा तिलक, बाळ गंगाधर टिळक, रानडे, तेलंग, गोखले, केळकर, विद्वान साहित्यिकवीर, आणि सत्यनिष्ठ आगरकर ॥
फिरोजशहा मेथा, दादाभाई नवरोजी, वीर सावरकर गाजी, पूज्य साने गुरुजी, पटवर्धन, जेधे, गाडगीळ, हिरे मोरे आणि खेरबाळ, समुद्रानेंच केली बहाल ॥

चा.क्र. कटाव ६/३) तेव्हां जगन्नाथराव भोसल्यांनीं, सागरांवरील किल्ल्यांना शर्थी, :—

॥ भाग ६ वा (चालू) ॥

प्रणाम केला शीर झुकवुनी, किल्ले प्रसिध्द ते घ्यावे ऐकूनी,
सिंधुदुर्ग, विजयदुर्ग महान, बंधू दोन जसे राम लक्ष्मण,
सुवर्णदुर्ग तो अतीबलवान, तसेंच घाटावरील गड ते छान,
पुरंदर आणि तो सिंहगड, प्रतापगड तो दिव्य राजगड, राजधानी
रायगड हे अवघड, किल्ले पन्हाळा तसाच विशाळगड, वंदूनी सकलांना,
समुद्राची केली प्रार्थना ॥

पा. क्र. ४) आजचे राक्षस बलवान, जो लौकर त्यांना भारतातून देई हाकलून ॥
पा. क्र. १) जो मोडी अमुच्या बंडा, अळके नवखंडा, तोच भगवा झेंडा, महाराष्ट्रात
ठेव फडकावीत, तेजस्वी सदा टवटवीत, मिसळू दे रंग स्वातंत्र्यज्योतीत ॥

पा. क्र. लगट ४) मग बोलले महाराष्ट्रास, त्या दिव्य महापुरुषांस, आम्ही भारतवासीजन
सारे शरणी तवपास ॥ फक्त एक मागणे असे तुमच्या चरणांस ॥

पा. क्र. ३) रामदास आणि शिवबाचे राजकारण ॥
नेताजी बाजी तानाजीचे शौर्य दारुण ॥
छत्रपती संभूराजांचा त्याग महान ॥
खंडोजी चिटणीसांची स्वामीभक्ती कठीण ॥
लोकसंग्रह राजारामाचा श्रेष्ठतम गुण ॥
संताजी, धनाजी जाधवाचे उदारपण ॥
गुणीजन परीक्षा शाहूराजाची जाण ॥
पहिल्या बाजीरावाची तडफ आम्हां लागून ॥
शिंदे आणि होळकर, पवारांचे दीर्घ प्रयत्न ॥
तात्या टोपे, राणी लक्ष्मीची देशभक्ती गुण ॥
क्रांतीवीर वासुदेव बलवंत फडकेचे मन ॥

पा. क्र. लगट ४) बाणा करारी लोकमान्यांचा, वक्तृत्व गुण गोखल्यांचा, सत्यनिष्ठा
आगरकरांचा, धाडसीपणा सावरकरांचा, न्यायदान गुण
रानडयांचा, चेतना विष्णुशास्त्र्यांचा, खरा विनोद गडकऱ्यांचा,
भक्तीमार्ग ज्ञानराजाचा, वैराग्य, संत तुकयाचा, मजूराची
तळमळ गुण नारायण मल्हार जोशांचा ॥ हे गुण लाभूं देत आम्हां,
घ्या मुजरा हा आमुचा ॥

शेवटीं महापुरुषां लागुनी, बोले विनवुनी, जगन्नाथ शर्णी,
असो द्यावी कृपा या दासावरती, भारती यांना द्यावी स्फूर्ती,
शाहीर दीक्षित गाईल तुमची कीर्ती ॥ ६ ॥

॥ गीत ८ वा ॥

॥ गीत ॥ चाल :- सुभाव कधी येणार, परतुनी ॥

मंगलमय तूं पवित्र देशा । रणवीरांच्या बलाढ्य देशा ।
क्रांतीच्या दे नवसंदेशा । नव तरुणां या महाराष्ट्रा ॥ १ ॥
प्रणाम महाराष्ट्रा । तुजला । प्रणाम महाराष्ट्रा ॥ ध्रु० ॥
समर्थांचे आनंदवन भुवन । छत्रपतीचे राजकारण ।
स्वाभिमान तंव देशाभिमान । दावी दरारा परराष्ट्रा ॥ २ ॥
प्रणाम महाराष्ट्रा । तुजला प्रणाम महाराष्ट्रा ॥ ध्रु० ॥
(१९०५) पंच सालीं बंगाल फाळणी, आली तेव्हां तूंच सांभाळी ।
साह्य करिसी या पुढें होऊनी, धन्य धन्य तूं वीर श्रेष्ठा ॥ ३ ॥
प्रणाम महाराष्ट्रा, तुजला । प्रणाम महाराष्ट्रा ॥ ध्रु० ॥
(१९) बेचाळीसला तूं महाराष्ट्रा । चाऊनी आपुल्या करालदंष्ट्रा,
हतबल केलेंस ब्रिटिश राष्ट्रा । नांव राखिलें मरहट्टा ॥ ४ ॥
प्रणाम महाराष्ट्रा । तुजला । प्रणाम महाराष्ट्रा ॥ ध्रु० ॥

(चा. क्रा. १) गुरुवर्य घाटे महाज, आणि न्यायरत्न, विनोद कृपा धन, लाभले मृणुन विचार सुचले शाहीरास, सांडूर राज्याचा शाहीर हारखास, भूषवी क्रांती शाहीर किताबास ॥
कवी दीक्षित क्रांती शाहीर, चिंचणीकर, सातारा जिल्हा शूर,
कृष्णातीरीं सांगली वसतीला धाम, भगव्या झेंड्यास करूनी प्रणाम, पोवाड्यास देतो पूर्ण विराम. ॥ ७ ॥
बुधवार दिनांक ३१।८।८३ मु० पुणें. र. द. दीक्षित चिंचणीकर

॥ कवी : र. द. दीक्षित ॥ गीत :- सांगा कधीं होणार । छत्रपती ॥ ध्रु० ॥

(चाल :- गेला दर्यापार) सांगा कधीं होणार, छत्रपती, सांगा कधीं होणार ॥ ध्रु० ॥
गेले राजर्षी शाहू छत्रपती, तसेंच ते राजाराम नृपती ।
तस्वारीं जसे नृप मालखी, असे रिकामें कसें रहाणार ॥ १ ॥
राजमाता तंव बहू भाग्याची । कूस उजळली छत्रपतींची ।
एकच अंकूर तूं त्यांचा विक्रमा । भूषवेण्या करवीर दरबार ॥ २ ॥
धन्याविना प्रजा पोरकी झाली । करवीरांत तिज कुणी न वाली ।
दृष्टी लाऊनी तुजवरी बसली । पुरवी कामना देऊन आधार ॥ ३ ॥
लक्ष लागले सकल प्रजेचे, पृथ्वीपती तुम्हीं बडे फुंझार ।
छत्रपतींचे तख्त तुझ्याविण । कोण? विक्रमा भूषविणार ॥ ४ ॥
दि. १ सप्टेंबर ८३ गुरुवार पुणें. र. द. दीक्षित.

||बकासुर वध-पोवाडा|| कवी- राष्ट्रशाहीर ग. द. दीक्षित ।चिंचणीकर। सांगली||

|| भाग १ ला ||

चा. क्र. २०) पहा एकचक्रा नगरीं, सुवर्ण पुरीं, अहिंसावादी राहाती वस्तीला। गोपाल कृष्णाची भक्ती त्याला ॥ हे रामा हरी ॥ ध्रु० ॥

चा. क्रं. १) असवली कुंती पांडवा, परि तेथवां, इतिहास पहावा, तशीच सांप्रती भारत भूला, संस्था कॉंग्रेस हिच कुंती बोला, जन्म देई पुन्हां पांडवाला ॥
पांच पुत्र जसे कुंतीचे, धर्मराज साचे, भीमार्जुन तिचे, नकुल सहदेव पराक्रमी फार। तसेंच कॉंग्रेस कुंतीचेही च्यार, सांगतो एका नांवें साचार ॥

चा. क्र. २)
राष्ट्राध्यक्ष आजाद मौलाना, हे जाणा खरे धर्मराज ॥
भीम तो आजी वावबाज, ते पटेल वल्लभभाई राज ॥
अर्जुन जवाहरलाल, निस्वार्थी, करतो राजकाज ॥

चा. क्र. ३)
नकुल तो गोविंद वल्लभ पंत गुणबाज ॥
सहदेव शंकरराव देव असो घ्या ध्यान ॥
कौरवांना जन्म देणारी गांधारी जाण ॥
ती आंग्लभूमी इंग्लंड आहे जांवाजं ॥
या गोऱ्या कौरव अगणितांना जन्म दिला तिनं ॥
होते सात समुद्रापार वसत ते नग्न ॥

चा. क्र. (लगट ४) या एकचक्रा नगरीला, घरोघरीं चरखा सुरू झाला, घरघर करी आवाजाला, निर्मिती तलम वस्त्राला, पुरविती सर्व दुनियेला, ढाक्याची मलमल प्रसिद्ध सर्व जगताला ॥ अहिंसेनं नांदती जन चिंता नव्हती कोणाला ॥

चा. क्र. (दांगटी) तिकडे समुद्राच्या कांठाला, कौरवजन भेला, वस्त्रां नाड्याला, चामडे पांघरून फिरती, खाण्या पोटाला मासे मिळती, पाहिली त्यांनी तलम वस्त्रे अती, मावेना आनंद त्यांच्या चित्तीं, जाऊं चला नगरीं पाहूं म्हणती, पातले एका तलावाच्या कांठीं, अंतरी वसे पूर्ण भीती, नगरी एकचक्रा कशी होती, सांगतो मी दादा ॥

चा. क्र. ५ करावनं. ३) नाना तऱ्हेची झाडी पसरली, भव्य भव्य किती तलाव त्या स्थळीं, मासे कासवे त्यांत विहरती, धीर बहु त्यांची एका स्थळीं, येतां स्त्री पुरुष पाण्यासाठीं, हात पायांला गुदगुल्या करती, सर्व जाती तिथं पाणी भरती, कौरव बगळे ही तळ्यांत येती, तोंच प्रकार, काय घडला सांगतो बरोबर ॥

चाल क्र. १ तोंच प्रकार घडला नगरीला, एकचक्रेला, हिंद देशीला, कसें ते पुढील चौकीं कळणार, जनता जनार्दन विचार करणार, शाहीर दीक्षित कवन गाणार ॥ १ ॥

X———X

॥ भाग २ रा ॥

(चा. क्र. ६ कारव-२) पहातां पहातां मुलगा एक पडला तळ्यांत, बुडून चालला तो तळास, पण कोणीसुद्धां त्यांस, उडी टाकून धजेना काढण्या, सारे नुसतेंच लागले आरडण्या, गवसली ही संधी बगळ्यांना ॥ हांहां, जेजीजी ॥ तोंच एका बगळ्यानं तळ्यांत उडी मारून, खोल पाण्यात शिरून, आणला मुलांस धरून, सुखरूप त्यानं काढला, शाब्बास म्हणती सारे त्याला, आनंदी आनंद झाला ॥

(चा. क्र. १) सर्वांनीं एकमतानं, टाकले ठरवून, लोक बहाज, परोपकारी दिसती म्हणूनिया त्यांस, इथंच घेऊं देऊन आपल्या नगरांस, जिवविती तसें गोऱ्या बगळ्यांस ॥

(चा. क्र. २) आंधळा मागे एक डोळा, देव म्हणतो दोन घे बाळा ॥
जें पाहिजे होतें बगळ्यांना, तो मोका आयता गवसला ॥
राहुनी तिथंच वसतीला, करूं लागले गडू माशाला ॥
इथूनीच गरीब पाडवांचा, अज्ञातवास सुरू झाला ॥

(चा. क्र. १२ गिलच्यांची) कोल्ह्यासारखी धूर्त जात या गोर बगळ्यांची आती ॥
मुंगळ्यासारखी चिवट म्हणूनीयां आहे जगांमध्यें ख्याती ॥

(चा. क्र. ७ भेदीक-५) पाहून ऐशा लीला, बगळा तेथें स्थीर झाला, एक मोठा त्यांतला होता, हुशियार, कळलाव्या धंद्याचा, लॉर्ड क्लाईव्ह नांवाचा, जणूं काय शकुनीचा, अवतार ॥ हळू हळू नगरी माजी, भांडणे लावी राजारजीं, दुसरा एक आला गाजी, त्यां साह्यां, वीरन हस्तीन नांव त्याला, वॉरन हेस्टिंग्स तोंच भला, परराजी मोह जाला, दावी माया ॥

(चाल-बदलून भेदीक ५) विणण्याची कला लापड, लोकांशीं बोलतो गोड, घेतसे शिकूनिया ऊघड, शिकवी आपल्या बंधूजांही, चोर चोर म्हणे भाई, दाज किती मूमीही, हिंदुस्थान, येती बगळे असें गोरें, वस्ती करून राहतीसारें, राजकारणीं धागेदोरे, पहाती विणून ॥

(चा. क्र. ४) जमीनदार खूपले आला, रहा म्हणतो आमच्या राज्याला, संरक्षणाची कामगिरी द्यावी तुम्हांकडे बोला ॥ बगळ्यांच्या पाहूनी लीला, एकचक्रा नगरींचा भला, राजाही मोहुनी गेला, बगळ्यांनीं जाणले चित्ताला, आणि त्यांनीं प्रमुख बगळ्यांला इथें बोलाविला ॥ नांव वलयसलील हे त्याला, वेलस्ली तोंच हो आला ॥ या लॉर्ड वेलस्लीनं, राजासी गोड बोलून, भूलथापा कितिकां देऊन, जमिनदार मारे लहान, राकिले त्यानं जिंकून, मग मोठ्यां माशांनाही जाण, केला आरंभ गिळायां त्यानं, राजास म्हणती टांसून, तैनाती फौज देऊन करतो संरक्षण ॥ गिळियली गटागट राज्यें बकासुरानं ॥

(चा. क्र. १) माशांना कांहीं समजेना, दुर्दैवी जाणा, त्यांतलेच म्हणा, कांहीं बगळ्यानांच साह्य करणार, सोडूनी आपुले सर्व अधिकार, गोऱ्या बगळ्यांना देती कारभार ॥२॥

॥ भाग ३ रा ॥

चा. क्र. ७ अंदाज-१)
वलय पसरुनी वलय सलील लॉर्ड वेलस्ली सायबानं ।
हिंदी राजांना सवाल केला करूं तुमचें आम्हीं रक्षण ॥
ठेवा आमुची फौज तैनाती त्याचसाठीं तुमचे स्वाधीन ।
बदला द्यावें फक्त आम्हांला वस्त्र पुरेसें आणि अन्न ॥
भार होतो फौजेस आमुच्या, त्या चरख्याची घरघर ।
बंद करा आवाज पुरवूं आम्हीं वस्त्रें तुम्हांला भरपूर ॥

चा. क्र. १)
करूनिया बंद चरख्यास, देती चरख्यास, अखिल हिंदास, पसरले
नंतर दुसरें मायाजाल, अन्नवस्त्रांचे जाहले काळ, आंग्लभूमीचे
हे गोरे बाळ ॥

चा. क्र. २)
आपणांस लागणारें अन्न, बसविती सर्व लोकांवर ॥
सैन्याच्या अन्नासाठीं, गाईंचा करिती संहार ॥
काढिला कसाईखाना, बांधिला तयांनीं थोर ॥

चा. क्र. ३)
खाऊन इतकेंही त्यांची भूक भागेना ॥
गुंडाळिले हळूहळू पुरतें देशी राजांना ॥
करूनिया जवळ काहीं राष्ट्रद्रोही माणसांना ॥
तवा पाहती मार्ग उघडुनी आपुल्या नयनां ॥
धांव म्हणती आतां या समयीं सख्या श्रीकृष्णा ॥

चा. क्र. ६ करव-५)
घे धांव सख्या श्रीहरी, कृष्ण मुरारी, श्री कंसारी, करी संभाळ,
संभाळ, घे हातीं सुदर्शन चक्र धांव गोपाळ ॥
रक्षिले गोप त्वां हरी, अरण्यांतरीं, उचलुनी करी, धरिसी
गोवर्धन, गोवर्धन, तिथें काय कठीण तुज करणें आमुचे रक्षण ॥
मारीले तूंच ना हरी, दैत्य ते भारी, रक्षिली खरी, माता गो-माय,
गो-माय, जाहली माया नी आज कठीण प्रभू काय? ॥

चा. क्र. २८ अम्म अम्म)
ऐकून ऐशीं करुण किंकाळी कळवळला चित्तीं ।
दीन दयाघन धांवे घेऊनी सुदर्शन हातीं ॥
काळी कांबळीची खादी बनविली पंचा अंगावरती ।
दीनवत्सल हें ब्रिद पाळण्यां धांवे त्यां वक्तीं ॥

चा. क्र. १)
तोंच सखा कृष्ण भगवान, खरोखर जाण, येई अवतरून ।
महात्मा गांधींच्या रूपानें खास, सुदर्शन चक्र चरखा हातांस ।
करावया भारत उध्दारांस ॥ ३ ॥

× — ० — ×

॥ भाग ४ था ॥

चा. क्र. ७ भैरवी - ३ माता कॉंग्रेस कुंती पांडवांची देई त्यांस दीक्षा । मिळवी स्वातंत्र्य हिंद कक्षा ॥
घरोघरीं हिंडून वाढवी अखिल राष्ट्र पक्षां । कराया बकासुरा शिक्षा ॥
राष्ट्रासाठीं दरिद्री नारायण मागतसे भिक्षा । पाळीतो आंभवतीं पक्षां ॥
करुनी दौरा दिली भारतीयांना कॉंग्रेसची दिक्षा । स्थापिले स्वराज्याच्या पक्षां ॥

चा. क्र. १) उपदेश करी कृष्ण ऐका । सोडिला चरखा । म्हणुनिया चरका । बसला हें घ्यावें पूर्ण ध्यानास । फिरवुनी पुन्हां त्याच चरख्यास । बसवुया चरका गोऱ्यां काळ्यास ॥
मिळवायचे असेल स्वातंत्र्य । घालवून पारतंत्र्य । योग्य एक मंत्र । अहिंसा, त्याग, सत्य हा खास । मानावें पूज्य कॉंग्रेस तलवारस । सुखवावें हिंदभूमी भक्तांस ॥

चा. क्र. २) उपदेश मान्य हा सकळां । भडकला परी बकासूर ॥
ज्या स्थानीं होते पांडव । तिथं प्रसंग आला घोर ॥
द्यायचा एक मानव आणी । गाज खाण्यास अन्न भरपूर ॥

चा. क्र. ३) तीन माणसेंच फक्त ब्राम्हणाघरीं ॥
एक पुत्र पत्नी आणि आपण स्वतः खरोखरीं ॥
ब्राम्हण म्हणजे टिळकांचे डोके जाणा निर्धारी ॥
पत्नी म्हणजे त्यांची हिंमत गोष्ट ही खरी ॥
पुत्र तो या पुढील पिढी, भारतीय तरी ॥
आली पाळी बळी द्यायाची त्या ब्राम्हणांवरी ॥

चा. क्र. ४ लगट) तंव उठला एकच हाहा:कार । केलें अन्न तयार गाडाभर । पण बळी कोण जाणार । असा प्रसंग आला त्यांवर । ब्राम्हण म्हणे मीच जाणार । आतां उठलो बुद्ध साचार । पत्नी म्हणे मीच जाणार । पतीवांचून सतीला शोभा काय असणार ॥ पुत्र म्हणे मीच जाणार । ना मला बायका पोरं । तुम्हीं खुशाल करा संसार । असा गोंधळ माजला थोर । उसळला शोकसागर । तंव कुंती बोलली सर्वांना ऐका साचार ॥

चा. क्र. १) धांवली कुंती कॉंग्रेस । साह्य करण्यास । बोले ब्राम्हणांस । पुत्र मम भीम जाईल या रक्षयांस । करील तो बकासुराचा नाश । नका करूं आतां व्यर्थ शोकास ॥ ४ ॥

X——:——X

॥ भाग ८ वा ॥

चा. क्रं. ७ मंदीक ५) गाड्यावरती वल्लभभाई भीमाची स्वारी, चालली बसुनी निर्धारी,
चार दिसांची भूक भागण्याची संधी आली खरी ॥
बकासुराचे अन्न कोणतें या सांप्रत काळीं, खायचा माणूस कोणबळी,
ब्रिटिश राज्य पध्दती हा बकासूर, बळी तो कानपिळीं ॥
चा. क्रं. ६ कारवा-६) व्हॉईसरॉय हा मोठा बगळा, त्याला खाण्याला, एका दिवसाला, हो,
सातशें गांवें ॥
गव्हर्नर धोटासा बगळा, लागती त्याला, एका दिवसाला, हो, तीनशें गांवं ॥
चा. क्रं. ७ मंदीक ७ खेडोपाडीं काळा बाजार, माजला बकासूर, कचेरींतही थोर,
लांच लुचपत हाही बकासूर ॥ [redacted] ॥ हां जीजी जीजी जीजी ॥

चा. क्रं. ३ भीमाजें कृष्ण भाग्गेनें बकासुरा संगं ॥
अहिंसा शस्त्राजें, बांधिला लढण्याचा चंग ॥
सुरुं केला चहूंकडे मंत्र कायदे भंग ॥
केला प्रथम बार्डोलीस त्यानें बकासुरा तंग ॥
शिरोड्याला मांडिला सत्याग्रह रणरंग ॥
बेचाळीसला भारतांत सुरू करुनिया जंग ॥
पांडवानीं काढला नवा प्रतीसरकारचा ढंग ॥
चहुंकडून आंवळून बकासुराला केला तंग ॥

चा. क्रं. लगट ४) जवाहीरलाल अर्जून, फुरफुरला तुरुंगामधून, एकोणीसशें (१९४५)
पंचेचाळीसला बाहेर येऊन ॥ त्या बकासुराला दिलं युध्दा आव्हान ॥
परी गांधी महात्मा कृष्णाजें, आवरला त्याजें अर्जून, बकासुरा
द्यायां जिवदान, दिला हुकूम बकासुरां छान, क्विट इंडिया नव्हे
क्विट एशिया करा जलदीजं ॥ सारांश घ्यावा ध्यानाला,
कृष्णाचा संदेश तुम्हांला, महात्म्याचा आदेश सर्वांला, एकचक्रा
नांव नगरींला, म्हणून पूर्वीप्रमाणें घरोंघरीं फिरवा चरख्याला ॥
मग हार आलाच बकासूर, वेळ काय त्याला ॥
चा. क्रं. १) ऊपदेश गांधी कृष्णाचा, सत्य अहिंसेचा, मानुनी त्याचा, करा हा
नीच बकासूर ठार, शाहीर दीक्षित कवन करणार,
क्विट इंडिया मंत्र जपणार ॥
गुरुवर्य धोटमास्तर, लाभले थोर, म्हणुनी शाहीर, गातो पहा सतत नवा इतिहास,
राष्ट्रसेवेचा तयां बहू ध्यास, शाहीर दीक्षित राष्ट्राचा दास ॥ ५ ॥

शुक्रवार दि. २।९।८३ पुणें. र. द. दीक्षित चिंचणीकर

x——— ० ———x

॥ बंगालची दुरावस्था ॥

॥ कवी- क्रांतीशाहीर मा.द. तीडके पिंपळगांवकर, मु. सांगली ॥

चा. क्र. २६) अन्न अन्न करुनिया तडफडले बंगाली बंधू
स्वर्ग सिंहासनीं आरूढ झाले त्यासकळां बंधू ॥ ध्रु० ॥
बंधू भगिनिंनों साह्य करूया या संकट काळीं ।
अन्न वस्त्र पुरवुनीं जगवुया त्यांना या वेळीं ॥
दामाजी तो लुटवी धान्य कोठारें दुष्काळीं ।
इकडे सरकारांनी सांठवुनी धान्यें कुजविली ॥
सती द्रौपदीची हेळुनिया तो कौरवाशी लिंकाळीं ।
श्रीकृष्णानें अरबें पुरवुनी लज्जा राखीयली ॥

चाल:-) तुम्हीं त्यांचे पुत्रच ना हो, तुम्हीं त्यांचे भक्तच ना हो, मग स्वस्थ काय बसला हो ।
चा. क्र. २६) कानीं पडेना कीं ऊमगेना कहाणी बंगाली ।
बंधू भगिनिंनो साह्य करूया या संकटकाळीं ॥ १ ॥

चा. क्र. १४ पाळण्याची) कुणी राखा हो राखा मम अब्रूला । द्या अन्न वस्त्र बंगाला ।
त्या रिळकांनीं पाळणीच्या वेळेला । संदेश नाहीं कां दिधला ।
या बायांनों जुनं पानं आम्हांला । द्या त्यांनीं स्त्री लज्जेला ।

चाल:- अंतरा पाळण्याची) तुम्हीं खुशाल झालं जैसा, शिरीं मंदिल बांधा राजासा, आम्हासी वस्त्र द्या सरसा ।
आणि ऊका हो ऊका मम अब्रूला । या अर्धनग्न बंगाला ॥ १ ॥
अती तलम अशीं वस्त्रें सर्व जगाला । आम्हींच पुरविली बोला ।
तो ढाक्याची मलमल द्या ध्यानांला । जी लावी वेड जगाला ।
जो पिकवितसे तांदूळ, पा[रं]गाला- । एकही देश ना आला ।

चाल:- अंतरा पाळण्याची) आजीं तोची हा बंगाल, ब्रिटिशांनीं केला कंगाल, अन्नावीण होती हाल ।
तरी तुम्हीं आतां दया करा या वेळीं । या अर्धनग्न बंगाला ॥ २ ॥
यासनेचा पूर्ण मोड करण्याला । आमुचा सुभाषही गेला ।
तुरी देऊनिया हातीं ब्रिटीश सत्तेला । तथें ऊडवूनी बोला ।
भू-माताही दास्यमुक्त होण्याला । हाच ऊपाय त्याला सुचला ।

चाल:- अंतरा पाळण्याची) त्याचाच पुरेपूर सूड, सरकार घेई ऊघड, सांगतो आम्हीं धडधड ।
परी तुम्हीं तरी दया करा बाळाला । या अर्धनग्न बंगाला ॥ ३ ॥
स्त्री जातीची विटंबना कुठवर । बायांनो तुम्हीं पहाणार ।
तुम्हीं खाऊनिया खूप तूप, साखर । या पोटभरीं ढेंकर ।
आणि चढवुनियां सारा स्त्री शृंगार । आनंदे करा संसार ।

चाल:- अंतरा) तुम्हीं खुशाल घाला आंगाहीं, पातळ्या गोट मजगरीं, नाळासी परीतीं चैं घोटी ।
:-

॥ बंगालची आसमान (चालू) ॥

चाल क्र. १४ पाळण्याची चा. क्र. ७ भेदीक-३
या सजवाया अर्धनग्न कायेला, या अर्धनग्न बंगाला ॥ ४ ॥
अन्न नाहीं जिथं वाकली कोरडी दिसेना भाकर, कुठून मग सांगा तूप साखर ॥
नाहीं ज्याच्या गुडघ्यामाजीं धडशी लंगोटी, बोटांमधें सांगा कुठून आंगठी ॥
करूण कहाणी याची सांगतो, सासूच्या भेटी, जांवई तिचा आला उठाउठीं ॥
तिला द्यावया लुगडीं पातळें कपडेही संगतीं, पातला तिचे गृहाप्रती ॥

चा. क्र. १४ पाळण्याची
त्या सासूच्या तेव्हां अंगावरती, फारकी चिंधीही जवळती ॥
अति नग्न अशी सत्य अवस्था होती, वस्त्राविण कशी चित्ती ॥
त्यांत पाहुणा हा नाजूक ये त्या अवनीं, कशी जाईल जावयांपुढतीं ॥

चाल.- अंतरा पाळण्याची
स्त्री जातीची सादांत, ती चिंतवना हेसार्थ, करी हाय! हाय! हृदयांत ।
म्हणुनीच जरी आला प्रिय जावांई, तरी स्वागत केलं नाहीं ॥ १ ॥
हे भगवंता आतां करूं मी काय, जावांई आला परीं हाय! ।
मी नग्न अशी समोर जाऊं काय, जाहले पुरी असहाय ।
पातला कसा आज कठिण हें समय, दिसतो मज एक उपाय ।

चाल.- अंतरा पाळण्याची
देहार्पण करणें हाच, दुष्काळीं वांचवी जाच, परसांत जाऊनी साच ।
आणि विहिरीमधें स्वतः स्वतःला घालून, गांठले स्वर्गीचे सिंहासन ॥ २ ॥

चा. क्र. ७ भेदीक-२
कारण याला एकच केवळ परकीय सत्ता ही ।
अन्न मिळेना वस्त्र दिसेना सर्व असूनीही ॥
उपाय याला सत्ता जर कां कॉंग्रेसला येई ।
आबादानी सर्व जगांला ती स्वारसच होई ॥
धन्य कॉंग्रेस धन्य महात्मा धन्यची तो गांधी ।
अणाम शातशः शाहीर दीक्षित त्यांस करी आधीं ॥ १ ॥

॥ समाप्त × दि. २।९।८३ ○ र. द. दीक्षित × ९२१२८१. पुणे ३० ॥